

EESTI MAAÜLIKOOL

Põllumajandus- ja keskkonnainstituut

Raili Arumets

TÄHTVERE MÕISAPARGI KUJUNDUSPROJEKT

TÄHTVERE MANOR PARK DESIGN PROJECT

Bakalaureusetöö

Keskkonnaplaneerimise ja maastikukujunduse õppekava

Juhendaja: Gloria Niin, *MSc*

Tartu 2021

Eesti Maaülikool		Bakalaureusetöö lühikokkuvõte	
Kreutzwaldi 1, Tartu 51006			
Autor: Raili Arumets		Õppekava: Keskkonnaplaneerimine ja maastikukujundus	
Pealkiri: Tähtvere mõisapargi kujundusprojekt			
Lehekülgi: 45	Jooniseid: 7	Tabeleid: 1	Lisasid: 4
Osakond: Maastikuarhitektuuri õppetool			
ETIS-e teadusvaldkond ja CERC S-i kood: Maastikukujundus, T250			
Juhendaja: Gloria Niin			
Kaitsmiskoht ja -aasta: Tartu, 2021			
Tartu Tähtvere linnaosas paiknev Tähtvere park on säilinud osa kunagisest ajaloolisest mõisapargist, kuid viimase sajandi jooksul pargis läbi viidud muudatuste ja vähese hoolduse mõjul ei ole paiga ajalugu enam kohapeal hästi aimatav. Bakalaureusetöö eesmärgiks on luua terviklik kujunduslahendus endisele Tähtvere mõisapargile, et rõhutada selle ajalugu ning luua ühendusi ümbritsevate aladega. Töö kontseptsioon on välja töötatud toetudes nii ajaloolistele arhiivmaterjalidele kui kohavaatlustele. Selle eesmärgiks on tuua välja mõisapargi ajalooline olemus ja terviklikkus tänapäevases võtmes, pakkudes seejuures pargi külastajatele võimalikult palju erinevaid ajaveetmisvõimalusi.			
Märksõnad: avalik ruum, mõisapark, ajalooline park, Tähtvere mõis			

Estonian University of Life Sciences Kreutzwaldi 1, Tartu 51006		Abstract of Bachelor’s Thesis	
Author: Raili Arumets		Curriculum: Environmental Planning and Landscape Design	
Title: Tähtvere manor park design project			
Pages: 45	Figures: 7	Tables: 1	Appendixes: 4
Department: Chair of Landscape Architecture Field of research and (CERC S) code: Landscape design, T250 Supervisor: Gloria Niin Place and date: Tartu, 2021			
Tähtvere park, which is situated in Tartu’s Tähtvere district, is a remnant of a historic manor park, however, due to the changes made to the park in the last century and low maintenance, the historical aspects of the place can no longer be easily seen. The aim of this thesis is to create a comprehensive design for the former Tähtvere manor park in order to emphasise its history and connect it to the surrounding areas. The concept has been created on the basis of both historical archive materials and site observations. It aims to bring the manor parks historical nature to the forefront in a comprehensive and modern way, while at the same time providing visitors with as many different ways to spend time in the park as possible.			
Keywords: public space, manor park, historical park, Tähtvere manor			

SISUKORD

Sissejuhatus	6
Introduction	7
1 Kirjanduse ülevaade	8
1.1 Eesti mõisaansamblite saatus	8
1.2 Eesti mõisapargid	8
1.3 Ajaloolis-kultuurilised rajad	10
1.4 Kujundusala	10
1.4.1 Ala asukoht	10
1.4.2 Tähtvere mõisa ajalugu	11
1.4.3 Tähtvere mõisaansambel	11
1.4.4 Fookusala kujunemine	12
1.4.5 Praegune situatsioon	12
1.4.6 Mõjutegurid	13
1.5 Projektide analüüs	14
1.5.1 Dolná Strehová mõisapargi projekt	14
1.5.2 Boulogner skogen park	14
2 Metoodika	17
3 Tulemused ja arutelu	18
3.1 Analüüsid	18
3.1.1 Naaberalade karakter ja funktsioon	18
3.1.2 Ajalooline analüüs	18
3.1.3 Ümbritsevad rohealad	19
3.1.4 Müra ja valgus	19
3.1.5 Kasutajaskond ja kasutuse intensiivsus	20
3.1.6 Analüüside kokkuvõte	20
3.2 Kontseptsioon	22

3.3	Uus kujundus	23
3.3.1	Tähtvere pargi kujundusplaan	23
3.3.2	Kohviku ja purskaevude ala kujundusplaan	25
3.3.3	Istutusalad ja haljastus	26
3.3.4	Purskkaevude ala vertikaalplaneerimine	27
	Kokkuvõte	28
	Conclusion	29
	Kasutatud allikad	30
	Lisad	32
	Lisa 1. Ajaloolised kaardid	33
	Lisa 2. Kasutatav taimmaterjal	37
	Lisa 3. Plakatid	42-44
	Lisa 4. Lihtlitsents	45

SISSEJUHATUS

Eesti ajaloo on väga oluline koht baltisaksa aadlite poolt rajatud mõisakompleksidel. Paljud ajaloolised mõisahooned ja pargid on aga peale 1919. aasta maareformi ning mõisate riigistamist saanud uue otstarbe näiteks koolide ja eramutena või jäänud unarusse ning lagunema.

Selliseks on kujunenud ka selle bakalaureusetöö raames käsitletava Tähtvere mõisa saatus. Esmalt on mõisa kirjalikult mainitud juba 16. sajandil, kuid tänaseni on mõisakompleksist säilinud hooneid 18. ja 19. sajandist. Pärast mõisa riigistamist on seal läbi viidud suuri muudatusi ümberehituste ja lammutuste näol, et kaasaegsematele hoonetele ruumi teha. Paljud mõisahooned on tundmatuseni muutunud ning mitmed on lagunemas. Endine mõisasüda on killustunud seal tegutseva Eesti Maaülikooli, ümberehitatud kortermajade ning tööstushoonete tõttu. Mõisapargist on säilinud vaid kolmandik ning selle ilme on tundmatuseni muutunud. Parki kasutatakse pigem kiireks läbikäiguks kui aja veetmiseks. Paiga mõisaaegset ajaloolist tausta on tänapäeval raske aimata.

Bakalaureusetöö eesmärgiks on luua terviklik kujunduslahendus endisele Tähtvere mõisapargile, mis rõhutaks koha ajalugu, kuid arvestaks seejuures ka tänapäevaste pargi kasutajagruppide vajadustega. Kontseptsioon on välja töötatud kasutades ajaloolisi arhiivimaterjale ning viies läbi kohavaatlusi. Selle eesmärgiks on tuua välja Tähtvere pargi ajalooline olemus ning luua taas ühendus ümbritsevate aladega.

Uus kujunduslahendus aitab välja tuua paiga ajaloolisi omadusi ning aitab kaasa ka pargi ilme parandamisele ning muudab selle atraktiivsemaks ja kasutajasõbralikumaks. Lisaks loob see palju erinevaid tegevusi pargis endas, mis kutsuvad erinevaid inimgrupe seal aega veetma, selle asemel, et sealt lihtsalt läbi kiirustada.

INTRODUCTION

Manor complexes built by the Baltic German nobility hold a very important place in Estonian history. However, after the Estonian 1919 Land Reform Act and nationalisation of the manors, many historic manor buildings and parks were given a new purpose in the form of schools and dwellings, or were left to decay.

This has been the case of Tähtvere manor, which is the project area for this thesis. The first written account of the manor comes from the 16th century, but the buildings that still stand today were built in the 18th and 19th century. Many changes were made after the nationalisation of the manor in the form of reconstruction and demolishing old buildings to make way for newer ones. Many of the buildings old buildings have changed drastically and several are in a state of decay. The former heart of the manor complex is divided between the Estonian University of Life Sciences, apartment blocks and industrial buildings. Of the manor park only about a third remains and it is unrecognisable. The park is used today only for passing through, rather than spending time there. Today, the history of the manor complex is hard to take notice of.

The aim of this thesis is to create a comprehensive design for the former Tähtvere manor park, that would emphasise its history, but at the same time would take into account the needs of modern parkgoers. The concept is based on historic archive materials and data from site observations. The aim is to bring forth the historic core of Tähtvere park and reconnect it to its surrounding areas.

The new design helps to bring out the areas historic traits, improves its appearance and makes it more attractive and user-friendly. In addition, it creates many new activities in the park that will encourage people to spend time there, instead of just passing through.

1 KIRJANDUSE ÜLEVAADE

1.1 Eesti mõisaansamblite saatus

Esimesed kirjalikud allikad mõisate kui asustuskeskuste kohta on pärit 15. sajandist, kuid suurem areng toimus mõisaansamblites alates 17. sajandist (Tarkiainen 2009). Eestis oli mõisate hiilgeaeg 18. sajandil ning umbes saja aasta eest leidis siin veel üle 2000 mõisasüdame (Eesti mõisate lühiajalugu s.a.). 1919. aasta maareformiga mõisad sundvõõrandati ning need läksid riigi omandisse (Mõisast kooliks... 2015). Parematest mõisatest said koolid, lastekodud, rahvamajad ja muud asutused, kuid paljud mõisaansamblid jäeti otstarbetult lagunema (Eesti mõisate lühiajalugu s.a.). Umbes 300 mõisakompleksi anti koolide kasutusse ning nende vajadustest lähtuvalt viidi läbi mitmeid ümber- ja juurdeehitisi (Mõisast kooliks... 2015). 1940ndatel aastatel kasutati neid mõisahooned, mis seda võimaldasid, kolhoosikeskuste, koolide ja korteritena, kuid ansamblid, millele kasutust ei leitud, hävitati või jäeti lagunema (Eesti mõisate lühiajalugu s.a.). Okupatsioonide ajal kasutati mõisakoole ka haiglateks, sõjapagulaste ning sõjaväelaste majutuseks (Mõisast kooliks... 2015). 2004. aastaks oli oma algsel kujul säilinud 414 ning tundmatuseni muudetud umbes 100 mõisahoonet (Eesti mõisate lühiajalugu s.a.). Mõisakoolidest on tänapäevaks alles umbes 70 (Mõisast kooliks... 2015). 2004-2015 aastatel restaureeriti 14 mõisakooli (Hercoga, Ziemeļniece 2017). Praeguseks on säilinud mõisatest korrastatud ligikaudu 100, mis on kasutusel kooli, vallamaja, rahvamaja, ürituste korraldamise paiga, muuseumi või eramuna (Eesti mõisate lühiajalugu s.a.).

1.2 Eesti mõisapargid

17. sajandil kui mõisate areng hoo sisse sai, oli mõisapark Eestis veel tundmatu. Selle asemel ümbritsesid mõisasüdameid looduslikud pargi- ja niidumaastikud. (Tarkiainen 2009) 18. sajandi lõpus, kust on säilinud tänased mõisapargid, oli paralleelselt kasutusel kaks kujundusteooriat – barokne prantsuse stiil ning vabakujuline inglise park. Tänu sellele on üheks 19. sajandi mõisaparkide tunnusjooneks nende stiilide segunemine, kus maastikuparkides leidub dominantseid reguleeritud jooni hoonestuse ja pargi telgsümmeetrilistes suhetes. Parkides vaheldusid varjulised alleed avarate aasadega. Suurem osa vanadest mõisaparkidest on stiililiselt väga mitmekesised. Barokkpargi põhitunnusteks on telgsümmeetriline ülesehitus ning seotus hoonekompleksiga, pargiruumide omavaheline

korrapärane paiknemine ja liigendatus ning pargi teljeline seotus ümbritseva maastikuga, mis väljendub auhoovist maastikku kiirtena hargnevate teedena. (Nurme 2009)

Parkide rajamise põhjuseks oli aadlikele jalutusvõimaluse loomine mõisasüdames. Parkides jalutati nii tervislikul kui ka seltskondliku suhtlemise eesmärgil. Eriti populaarseks muutus see 17.-18. sajandi prantsuse ja inglise parkides. 18. sajandi parkides kujunes esteetiline kogemus üheks jalutamise põhieesmärkidest. 17. ja 18. sajandi regulaarparkides oli jalutamisstiiliks sihipärane ning mõõdukas promeneerimine. Jalutajatelt oodati etiketile vastavat ja konventsionaalset käitumist ning lisaks põhiväärtustele, milleks olid tervis, seltskondlik ja staatusele vastav suhtlemine ning oskus parki lugeda, säilis pargis võimalus üllatusteks ja isiklikeks avastusteks. Kaasatud olid jalutaja kõik viis meelt ja vaatamata oma reguleeritusele jäi park siiski osaks loodusmaastikust. 18. sajandi teisel poolel muutusid pargi põhiväärtusteks vabadus, tervis ja looduslähedus. Otseteed parkides muutusid looklevateks ning promeneerimine asendus uitamisega. Uues pargistiilis oli oluline võimalus eraldatusele ja vabadus oma mõtteid mõlgutada. (Lehri 2009) Eestis oli 18. sajandi lõpus mõisapargid aadlikele kohaks, kus nautida rahu ja vaikust, et unustada ajastu normaalne kaos ning saavutada kooskõla loodusega (Sipelgas 2009).

1920. aastad olid Eesti mõisaparkide arengus olulisimaks pöördepunktiks. Rahva seas levis hiljutise baltisaksa võimu ja vaimu eemaletõukamine, mille hulka kuulusid ka nende mõisad ning pargiarhitektuur. Mõisapargid, kus ei tegutsenud koolid, jäid välja ka 1930. aastate kodukaunistuskampaaniast, mille tulemusel need veelgi enam hooletusse jäid. (Suuder 2009)

Tänapäeval on ajalooliste mõisaparkide restaureerimiseks kolm põhjust: need on kultuuri-, loodus- ja ajaloomälestised; pargid aitavad parandada elukeskonda; laokil ja korrastamata kultuurmaastikud on ebaharmonilised. Eesti ajalooliste mõisaparkide arengus saab eristada kolme perioodi: regulaar-, vaba- ja segastiilis park. Need perioodid kaasnesid vastavalt baroki, klassitsismi ning historitsismi avaldumisega arhitektuuris. Kuna restaureerimise all mõeldakse pargi algse kuju taastamist, tulekski selle välja uurimiseks alustada hoonestuse ajaloost. Seeläbi on võimalik kindlaks määrata pargi kujundusvõtted, millele restaureerides tugineda. Firenze harta, mis käsitleb ajaloolisi aedu ja parke, ütleb, et park on elav mälestis, mille juures tuleks arvestada kõiki arenguetappe, seejuures ühtegi perioodi teisele eelistamata. (Sinijärv 2009)

1.3 Ajaloolis-kultuurilised rajad

Kohaliku ajaloo ja kultuuripärandi tutvustamiseks ning säilitamiseks on ajaloolis-kultuurilised matka- või jalutusrajad nüüdseks saanud maailmas tavapäraseks (Wulandari 2016). Radade alguseks võib lugeda iidseid palverännu teekondi ja kaubateid, millele järgnesid temaatilised raamatud, mis sisaldasid turismisoovitusi (Hayes, MacLeod 2007). Ajaloolis-kultuurilised rajad on eriti populaarsed Suurbritannias, kus need 1960-70ndatel aastatel loodusradade näol alguse said ja mis seejärel arenesid kiirelt edasi temaatilisteks radadeks, mis tutvustasid arhitektuuri, ajalugu, elusloodust, kohalikke kuulsusi ja palju muud (Hayes, MacLeod 2007). Lisaks tavapärastele infoviitadele ja teadetetahvlitele, aitavad tänapäeval kasutatavad interaktiivsed meetodid kaasata ja harida ka nooremat põlvkonda ning tõsta teadlikust pärandobjektidest ja nende kaitsest (Wulandari 2016). Maailmas võib leida väga erineva pikkusega radasid, alustades mõnesajast meetrist ja lõpetades sadade kilomeetritega. Väikeseskaalalisemad ajaloolis-kultuurilised rajad on aga tihti kindla teemaga ja esinevad pigem linna kontekstis (Wulandari 2016). Lisaks füüsilisele, sotsiaalsele ja keskkondlikule kasule (Hayes, MacLeod 2007) on ajaloolis-kultuuriliste radade puhul suurteks plussideks nende madal rajamiskulu, meelelahutuslik- ning hariv väärtus (Wulandari 2016).

Eestis esinevad ajaloolis-kultuurilised rajad tihti koos või osadena loodusradadest. Näiteks on Lääne-Virumaal 3,4 km pikkune Oandu pärandkultuurirada, mida läbides võib näha vanu kiviaedasid, heinamaid, verstakivisid, vaigutatud mände, hundiaeda ja palju muud. Läheduses on veel Käsnu loodus- ja kultuurilooline rada, Altja loodus- ja kultuurilooline rada ning Võsu ajaloolis-kultuuriline rada. Lõuna-Eestis leidub näiteks Koiva pärandkultuuri jalgrada. Enamikke neist radadest haldab RMK ning radade huvitavamaks tegemise eesmärgil on Altja ja Oandu rajal võimalik mängida interaktiivset nutimängu. (Loodusega koos s.a.)

1.4 Kujundusala

1.4.1 Ala asukoht

Kujundusalaks on endise Tähtvere mõisa süda, mis asub Tartu linnas Tähtvere linnaosas. Ala poolitab tiheda liiklusega Kreutzwaldi tänav. Põhjast piirneb ala Tartu linnapiiriga, idast piiravad Emajõgi ning Supilinn. Lõunast piirneb ala Tähtvere aedlinnaga. Fookusala on

Tähtvere park, mis piirneb Kreutzwaldi ja Lauulupeo puistee tänavatega, ning mille pindalaks on ligikaudu 5,3 ha. (maa-amet 2021)

1.4.2 Tähtvere mõisa ajalugu

Tähtvere mõisa ajalugu ulatub keskaega ning kirjalikult on seda esmakordselt mainitud 1515. aastal (Hein 2002). Ajalooliselt on Tähtvere mõisa tuntud ka Techelfer ja Techtelverde nime all (Rajalo 2013). Algselt oli tegemist piiskopimõisaga, mis kuulus Tartu piiskopkonnale, kuid Poola ajal sai sellest riigimõis (Särg 2018). 1637. aastal kinkis Rootsi kuninganna Kristiina Tähtvere mõisa Åke Axelssonile (Praust 2008). Sajandi lõpus läks mõis taaskord riigile, mille järel see korduvalt ära kingiti, müüdi ja renditi (Särg 2018). 1819. aastal said mõisa omanikeks von Wulfid, kelle kätte see jäi järgnevat sajast aastaks (Hein 2002). Viimaseks Tähtvere mõisa omanikuks oli Marie-Christine Mathilde von Wulf (Särg 2018), kes peale 1922. aasta maareformi krunthaaval mõisamaad Tähtvere linnaosa uutele elanikele müüs (Rajalo 2013). Pärast mõisa riigistamist kasutas peahoone Eesti kaitseväge suurtükigrupp ning peale teist maailmasõda kolis sinna Eesti Loomakasvatuse ja Veterinaaria instituut (Praust 2008). Praegu on endine mõisaansambel peamiselt eraomandis ning peahoone kuulub Eesti Maaülikoolile (Praust 2018).

1.4.3 Tähtvere mõisaansambel

Tähtvere mõis asus Tartust 17 kilomeetri ulatuses loode suunas kuni Nõoni (Rajalo 2013). Mõisaansambel on vaba planeeringuga (Maiste, Nutt 2005). 18. sajandi keskel kuulusid Tähtvere mõisaansamblisse oja ja kaks tiiki, vana härrastemaja, jääkelder, majutusmaja, ait, härjatall, viinakoda, õle- ja agunaküün, karjalut, õleküün, kolm rehte, õlleköök, ning linnaserehi (Tartu Tähtvere mõisaansambli... 1990). Kompleks, millest osa on ka tänapäeval säilinud ehitati aga 19. sajandi lõpu poole kui mõis oli juba von Wulfide käes (Rajalo 2013). 19. sajandi algul lasid von Wulfid ehitada klassitsistlikus stiilis kahekorruselise peahoone vaatega Emajõe (Praust 2008). Peahoone ees oli vabakujuline väljak ning Emajõe poole viis sealt pajuallee (Maiste, Nutt 2005). Mõisal oli suur vabakujuline park, kus puuderühmad vaheldusid aasadega, ning mis oli ümbritsetud pärnaallee (Maiste, Nutt 2005). 19. sajandil kuulus Tähtvere mõisa kompleksi hollandi tüüpi tuuleveski, mis on nime andnud ka Veski tänavale (Talving 2005). 1899. aastal valmis Oru ja Veski tänava nurgal katoliku kirik, mille ehitust von Wulfid toetasid (Rajalo 2013). 19. sajandi lõpus ehitati Tähtvere pargi

servale punastest tellistest Tartu õlletehase tootmishoone koos suure kuivatitorniga (Juske 2013). 1902. aastal muudeti osa Tähtvere pargist varsakopliks ja vähendati sellega avaliku pargi maaala (Raid 1979). 1910ndate alguses valmis endise töölistemaja juurdeehitusena uus heimatstiilis peahoone (Praust 2008), mille projekteeris 1913. aastal Robert Pohlmann (Hein 2002). Viimase mõisa omaniku Marie-Christine von Wulfi tõttu on ka mitmed kõrvalhooned, nagu näiteks valitsejatemaja, ehitatud Itaalia alpimajade stiilis (Rajalo 2013). Enne riigistamist kuulus Tähtvere mõisakompleksi üle 30 hoone, mis säilisid üsna hästi kuni 1960ndate aastateni (Tartu Tähtvere mõisaansambli... 1990). 1933. aastal istutati A. Le Coqi ja mõisa vahelisele alale puid juurde ning 1937. aastal istutati piki Kreutzwaldi tänavat 620 m pikkune 4500 kuusest elavtara ja parki lisati 20 tamme, 1 pärn ning 224 mitmesugust ilupõõsast (Raid 1979). Tänapäeval on mõisaansamblist hästi säilinud valitsejatemaja, teenijatemaja, laudad, vana härrastemaja, peahoone ning park, kuid mitmed kõrvalhooned jäid kaasaegsete ehitiste vahele ja ehitati ümber (Eesti NSV mõisate... 1978). 1994. aastal rajati Tähtvere pargi äärde Tartu uus laulukaar (Juske 2013).

1.4.4 Fookusala kujunemine

Liikudes ringi endise Tähtvere mõisa maa-aladel on selgelt tunda, et tegu ei ole enam ühtse mõisakompleksiga. Ajaloolised hooned ning maamärgid seisavad üksteisest eraldi ning on erinevas seisukorras. On alasid, kus viimase 200 aasta jooksul on toimunud suured muutused nagu näiteks endised mõisa aiad ja põllud, kus nüüd asub Maaülikooli linnak ja dendropark. Teisest küljest leidub alasid nagu Tähtvere park, mis on selle aja jooksul ülejäänud mõisaansambliga võrreldes muutunud üsna vähe.

Selles töös ongi fookus suunatud endisele mõisapargile. Eesmärgiks on luua läbi pargi kujunduse ümbritsevaga ühtsem tervik, parandada pargi valgustingimusi ning hooldatuse taset, luua juurde uusi funktsioone erinevatele kasutajagruppidele ja tuua välja ala ajalugu.

1.4.5 Praegune situatsioon

Hetkel on endine Tähtvere mõisakompleks killustunud ning tihti on raske aru saada, et tegemist on kunagise mõisaga. Suurem osa mõisahooned on ümber ehitatud ning eraomandis. Endise peahoone fassaad on restaureeritud ning see on Eesti Maaülikooli kasutuses õppehoonena. Vana härrastemaja, Kreutzwaldi 40 teenijatemaja ning

moonakatemaja on ümber ehitatud korterelamuteks. Endises sepikojas käivad samuti ümberehitustööd. Vana ait-kuivati, Kreutzwaldi 50 teenijatemaja ja laudad seisavad hetkel tühjalt ning on lagunemas. Valitsejatemaja on eramaja. Hooneid eraldavad üksteisest ning ümbritsevast tihti aiad või eramaa sildid, mis piiravad neile juurdepääsu. Liikumist erinevate mõisahoonete vahel raskendab ka asjaolu, et kohati puuduvad eri osi ühendavad jalg- ja kergliiklusteed ning reguleeritud teeületuskohad.

Tähtvere pargi seisukord pole samuti kiita. Paljud pargi puud on väga vanad ja laia võraga. Sellest tulenevalt on park üsna pime ka päikeselistel päevadel ning puude all kasvav muru on hõre. Põõsarinne pargis praktiliselt puudub, kuigi kesklinna poolsemas pargi osas on mõned enela (*Spiraea*)- ja kibuvitsapõõsad (*Rosa*). Pargis on näha ka kuivanud või tormidega kahjustada saanud ja murdunud puid. Põhilisteks puuliikideks on pärn (*Tilia*), kask (*Betula*), vaher (*Acer*), tamm (*Quercus*). Kevadel võib üksikute puude all näha kasvamas sillasid (*Scilla*) ning ülaseid (*Anemone*). Teeradu on pargis mitmeid, kuid sillutatud on vaid Kreutzwaldi tänavat pidi kulgev pargi äärne kõnnitee. Parki läbivad jalgteed on kuiva ilmaga tolmuised ning vihma korral mudased. Lisaks on teed konarlikud puujuurte ja kivide tõttu. Tähtvere parki kasutatakse peamiselt läbi kõndimiseks või tervisespordiks. Pargis leiduvad mõned pingid, kuid kasutust need eriti ei leia. Olemas on ka koortepark. Pargi lääneossa on püstitatud Tartu vabastamise lahingu mälestussammas. Valgusteid on üsna vähe ning enamik neist asuvad pargi äärealadel, jättes pargi keskme öösel pimedusse.

1.4.6 Mõjutegurid

Endistest Tähtvere mõisa hoonetest on muinsuskaitse all 5. Nendeks on mõisa peahoone, vana härrastemaja, valitsejatemaja, ait-kuivati ning tallid piirdemüüri. Tegemist on ehitismälestistega, millele kehtib 50 m laiune kaitsevöönd. (Kultuurimälestiste register 2021) Lauulupeo puiestee ääres kulgev läänepärnaalle on looduskaitse all (Tartu linna üldplaneeringu... 2021).

Kõik endised mõisahooned peale peamaja on nüüdseks eraomandis, mis võib tekitada probleeme nende ajaloo tutvustamisel. Näiteks on moonakatemaja kõikides aia nurkades üleval suur silt „Eramaa, sisenemine keelatud!“.

1.5 Projektide analüüs

1.5.1 Dolná Strehová mõisapargi projekt

Projekti käigus sooviti taastada ja korrastada Slovakkias Dolná Strehová külas asuvat mõisa ning mõisaparki. Oli olemas 1868. aasta kaart, millelt oli näha kunagine pargi disain, teed ja elemendid. Säilinud olid algsest pargist aga vaid peamaja, mõned puud ja juurdepääsutee asukoht. Peale riigistamist oli mõisa kasutatud mitmel erineval otstarbel ning selle käigus olid parki ja selle ümbrusesse tehtud mitmed juurdeehitised. Peahoonet kasutati näiteks lasteaia, postkontori, algkooli, lao, meditsiinikeskuse ja alates 60ndatest aastatest muuseumina. Tänu ajaloolistele dokumentidele oli teada pargi üldkujundus, kuid mitte detailid. Seega osutus pargi rekonstrueerimine võimatuks. Lisaks muutsid pargi taastamise võimatuks 20. sajandil tehtud juurdeehitised, mis selle osadeks jaotasid. Nendele faktidele tuginedes otsustati kasutada uues disainis kaasaegsemat stiili ning arvestada kujunduses ka ümbruskonna vajadustega, säilitades seejuures siiski viiteid pargi originaalelementidele. Park jaotati kolmeks osaks. Esimene osa oli muuseumi ümbrus, mis kujutati regulaarpargiks ja puhkealaks, kus muuseumi külastajad saaksid jalutada ja puhata. Puhkealale istutati roose, mis olid viide kunagisele roosiaiale. Teise osana kujundati vabakujuline park, pidades silmas naabruses asuva algkooli vajadusi. Lastele oli pargis pikniku aas, rekreatiivne tsoon, mänguala kahe mänguväljakuga ning haridustsoon köögiviljaaia ja aiaga. Kolmas pargiosa oli eelkõige mõeldud linnale kultuuri- ja sotsiaalse alana, mida saab kasutada erinevateks üritusteks, etendusteks ja festivalideks. Kolmandasse alasse loodav hoone oleks viide kunagisele *Hermitage*'iks kutsutud hoonele originaalpargis. (Halajová 2018)

Tegemist on sarnase olukorraga, mis on aset leidnud Tähtvere mõisas, kus endise mõisaansambli taastamine ei ole võimalik hilisemate juurdeehitiste ja muudatuste tõttu. Lisaks on muutunud kasutajaskond ja nende vajadused. Tegemist on hea näitega, kus võetakse inspiratsiooni ajaloost erinevate elementide näol, kuid ei taastata neid täielikult oma algsel kujul.

1.5.2 Boulogner skogen park

Boulognerskogen on Rootsis asuv ajalooline park. Algselt oli see kõrgklassi kasutuses, kuid 19. sajandil muutus see populaarseks sihtkohaks inimestele, kes sõitsid kokku, et pargi tiigist tervislikku vett juua ning külmades vannides kümmelda. 1930ndatel sai Boulognerskogenist

tõeline rahvapark. 1960ndatel ja 70ndatel aastatel jäi park aga unarusse ning tiik suleti 1973. aastal reostuse tõttu. 2011 aastal otsustas Skövde linn, mille keskmes park asub, alale mõned selle vanad väärtused ennistada, kombineerides neid samal ajal uutega. (Andersson 2017)

Projekti käigus taastati vana tiik ning loodi selle äärde ranna-ala (joonis 1). Samas korrastati ja säilitati rahuliku istumise ja viibimise kohti pargi sügavuses. Paigaldati ka ajalugu tutvustavad infotahvlid (joonis 2). (Andersson 2017)

Joonis 1. Taaselustatud ajalooline tiik. (Andersson 2017)

Joonis 2. Ajaloolise pargi sissekäik varjulisesse ossa koos infotahvliga. (Andersson 2017)

Projekt on hea näide, kuidas ajaloolist parki kujundades on võimalik vanu ja uusi väärtusi kombineerida, et kõigil kasutajagruppidel oleks pargis kuskil olla ja midagi teha.

2 METOODIKA

Alale sobiva kujunduslahenduse välja töötamise protsess jagunes kolmeks etapiks, mille käigus koguti andmeid, viidi läbi vaatlusi ning analüüsiti saadud tulemusi. Eesmärgiks oli Tähtvere mõisa alade ja säilinud hoonete parem mõistmine ning ühendava ja ajalugu säilitava ning eksponeeriva lahenduse loomine.

Esimene etapp oli ajaloo alase info otsimine ja kogumine erinevatest kirjandusallikatest. Raamatuid mõisatest leidis nii Eesti Maaülikooli kui Tartu Ülikooli raamatukogus. Külastatud sai ka kahte arhiivi, milleks olid Rahvusarhiiv Tartus ning Eesti Arhitektuurimuuseumi arhiiv Tallinnas. Paljud käsikirjalised kaardid olid digitaliseeritud ning seetõttu neid füüsilisel kujul uurimissaalidesse ei väljastatud. Nende uurimiseks sai kasutada Rahvusarhiivi iseteeninduskeskkonda VAU. Lisaks oli palju ajaloolist informatsiooni ja pildimaterjali saadaval Kultuurimälestiste registris. Teadusartikleid seotud teemadest ning sarnastest projektidest aitasid leida Google Scholar, Science Direct ja Research Gate. Kaartidele ning kirjandusallikatele tuginedes oli võimalik luua üsna hea ajalooline ülevaade Tähtvere mõisast läbi aegade.

Teiseks etapiks oli vaatluste läbiviimine projektialal. Tähtvere mõisa säilinud hooneid ning ümbrust külastati selleks kolmel korral: sügisel, talvel ja kevadel. Tähtvere parki külastati neljal eri aastaajal ning inimeste liikumisteede, pargi funktsioonide ja kasutussageduse määramiseks tehti seda 16 korral. Külastused paigutati erinevatele kellaaegadele, nädalapäevadele ja ilmadele, et saada võimalikult terviklikku ülevaadet pargi hetkeolukorrast. Lisaks aitasid ala olukorrast ülevaadet saada Maa-ameti erinevad kaardirakendused.

Kolmandaks etapiks oli kogutud info analüüsimine ning mõtestamine, et luua uut kontseptsiooni, mis tooks välja Tähtvere mõisa ajaloo terviklikus ja tänapäevasesse konteksti sobivas vormis.

Neljandaks etapis loodi välja töötatud kontseptsiooni põhjal uus kujunduslahendus. Tehniliste jooniste ning plaanide koostamiseks ja plakatite kokkupanemiseks kasutati programme AutoCad, PhotoShop, SketchUp ning InDesign.

3 TULEMUSED JA ARUTELU

3.1 Analüüsid

3.1.1 Naaberalade karakter ja funktsioon

Naaberalade karakterite ja funktsioonide määramine põhineb välivaatlustel, mis toimusid 2021. aasta veebruaris. Selle käigus on Tähtvere mõisa ümbritsevad alad jagatud karakteraladeks vastavalt nende funktsioonile, arhitektuurile, tunnetusele ning visuaalsele mõjule.

Kokku jagunes Tähtvere mõisa ümbruskond 16ks karakteralaks (lisa 3). Kuigi mitmed alad jagasid funktsiooni nagu näiteks pargid või elamurajoonid, eristusid need üksteisest näiteks arhitektuuri või tunnetuse poolest. Leidus erinevat tüüpi alasid nagu tööstuslik ala, erinevad pargid, mitmed eramu rajoonid, kortermajad, ülikoolilinnak ning eriti silmapaistvateks aladeks olid laululava ning A. Le. Coqi õlletehas. Looduslikud alad nagu Emajõgi ja dendropark ning linnalikud alad nagu korterelamud ja uuem Supilinn pakkusid omavahel üsna suurt kontrasti. Lisaks visuaalsele poolele muutsid mõned karakteralad eriliseks sealsed iseloomulikud lõhnad ja helid. Näiteks Tähtveres ja Supilinnas oli selgelt ära tuntav puitkütte lõhn ning Emajõe ääres ja dendropargis oli kuulda linnulaulu. Suurimaks karakteralaks oli tööstusrajoon ning väiksemateks aladeks lauluväljak, AleCoqi tehas, luksuskodud, uuem Supilinn ja kortermajad.

Valdavateks funktsioonideks olid tööstus, elamud ning spordi- ja vabaajategevused. Läheduses puudusid funktsioonidest näiteks toitlustus ja kaubandus.

3.1.2 Ajalooline analüüs

Ajalooline analüüs põhineb erinevatel arhiivi- (lisa 1) ning maa-ameti kaartidel. Peamiseks kaardiks, mille alusel on hinnatud tänaseni säilinud mõisahooneid ja haljasalasid on 1869. aasta Carl Blossfeldti koostatud Tähtvere mõisa generaalplaan.

Analüüsi kaardilt on näha kõik hooned, mis eksisteerisid 1869. aastal ning millised neist hoonetest on tänaseni säilinud. Kõigil tänapäevani säilinud objektide abil on võimalik õpetada ja näidata inimestele ajalugu.

Ajalooline lõige (lisa 3) on koostatud Tähtvere pargist ning baseerub samuti 1869. aasta kaardil ning maa-ameti kaartidel. Iga lõige esindab üht ajaperioodi. Ajalooliselt oli Tähtvere pargi näol tegemist pärnaalleedest (*Tilia*) ümbritsetud pargiaasade ja väikeste puugruppidega (Maiste, Nutt 2005). 1869. aasta lõikelt on näha laiemat keskset teed, mis viis tol hetkel peamajaks oleva vana härrastemajani, ja kitsamat jalgteed pargi ääres, millest sai hiljem Kreutzwaldi tänav. Park oli sel ajal üsna hõre ning valgusküllane. 1977. aastaks on pargis läbi viidud üsna suured muutused ning puude hulk on märgatavalt suurenenud. Nüüd meenutab see pigem metsaparki ja lisandunud on ka mitmed jalgteed. 2021. aastaks on puid veelgi lisandunud. Park on tihe ja puude võrad varjavad päikesevalgust. Lisaks on rajatud koortepark. Võrreldes omavahel kolme ajaloolist lõiget on selgelt näha muutus avaratest ja valgusküllastest pargiaasadest tihedaks ja pimedaks metsa laadseks pargiks.

3.1.3 Ümbritsevad rohealad

Rohealade analüüs (lisa 3) on teostatud Tartu üldplaneeringu, maa-ameti ortofoto ning ala külastuste abil.

Kõige looduslikumaks rohealaks on Emajõgi, mis piirab ala kirde suunast. Kohe Emajõe kõrval on suur dendropark ning Tähtvere spordipark. Põhja pool olev eramajade rajoon, Supilinn ning Tähtvere aedlinn moodustavad eraaedadest rohealad. Tähtvere park on avalik haljasala ning selle kõrval on laste mänguväljak. Ülikoolilinnakus on valdavaks ulatuslikud põetavad murualad.

3.1.4 Müra ja valgus

Tähtvere pargi müra ja valguse analüüs (lisa 3) on teostatud maa-ameti mürakaardi ning kohavaatluste põhjal.

Peamiseks müra allikaks pargis on sellega paralleelselt kulgev ja tiheda liiklusega Kreutzwaldi tänav. Autoteelt tekkinud müra on üsna valjult kuulda kogu pargis. Kõige vaiksem nurk on laululava vastas. Kuigi pargis on rohkelt puid ei aita need oma kõrgelt algava võra tõttu müra summutada. Kui autosid on liikumas vähem on pargis hästi kuulda linnulaulu. Suuremate ürituste puhul on müraallikaks aga hoopis laululava.

Tähtvere pargis on kõrgete ja tihedate puude tõttu ka päikeselisel päeval valgust pigem vähe. Veidi parem on olukord talvel, kui puud on raagus. Päikeselisi kohti on terve pargi peale vaid kuus ning ka seal heidavad üksikud oksad kohati varju. Kehvad valgustingimused mõjutavad ka muru kasvu puude all.

Valgustiteks on valdavalt 8 m kõrgused lambipostid, mis paiknevad ümber pargi Kreutzwaldi tänaval ja Lauulupeo puisteel. Pargis sees on 6 lambiposti, millest 2 asuvad pargi kesklinnapoolsemas otsas ning 4 koortepargist mälestussamba suunas oleval teel. Koorteparki valgustavad 4 valgustit ning mälestussamba ääres on 2 madalamat lambiposti. Pargi keskne peatee ning teised ristuvad teed on valgustamata ning tihedate puude tõttu öösel täielikus pimeduses.

3.1.5 Kasutajaskond ja kasutuse intensiivsus

Tähtvere pargi kasutajaskonna ja kasutuse intensiivsuse määramiseks on kasutatud sügisel, talvel, kevadel ja suvel tehtud vaatluste andmeid (lisa 3). Vaatlused tehti erinevatel nädalapäevadel, kellaaegadel ja erinevate ilmastikuolude korral, et saada võimalikult hea ülevaade pargi kasutajatest ja nende tegevustest.

Üldjuhul on pargis igapäevaselt kasutajaid vähe. Kõige rohkem võis inimesi näha liikumas päikeseliste ja soojemapoolsete ilmadega. Peamiseks tegevuseks pargis oli kiire läbikõnd, jooksmine või rattaga pargi läbimine. Lisaks olid parki jalutama tulnud lapsevankritega pered ja koertega jalutajad. Pargipinkide kasutust oli näha vaid viiel korral. Koorteparki kasutati seitsmel korral ja korraga kuni kahe koeraomaniku poolt.

Kasutajaskond jagunes üldiselt kolmeks. Olid noored paarid ja üksikud inimesed, kes jalutasid kas koerte või lapsevankritega, ning üksikud vanemad inimesed, kes kõndisid pargist lihtsalt läbi või istusid pargipingil inimesi vaadeldes. Lapsi oli näha väga harva ning üldjuhul olid nad teel läbi pargi mänguväljaku või skatepargi poole. Lisaks võis tihti näha igas vanuses tervisesportlasi kas jooksmas või kepikõndi tegemas.

3.1.6 Analüüside kokkuvõte

Läbi erinevate analüüside selgusid ala tugevused ja nõrkused, väärtused ning probleemid.

Tähtvere mõisat ümbritsevatel aladel on väga erinevad karakterid, mis lisavad alale eripära. Rohkest elamute arvust ümbruses võib järeldada, et potentsiaalseid kasutajad planeeritavale alale on palju. Tähtvere pargi kõrval on suur mänguväljak, skatepark ning lähedal ka spordipark, mis viitab sellele, et pargi siseselt ei peaks need olema peamised funktsioonid, mille loomisele keskenduda. Toitlustusasutuste puudumine läheduses on potentsiaaliks pargis kohviku rajamisele.

Ajaloolisest analüüsist on näha, millised hooned, teed ja maastikuelemendid on säilinud 19. sajandi mõisa ajast tänapäevani. Nendel objektidel on potentsiaali inimestele ajalugu tutvustada. Kolmelt ajalooliselt lõikelt selgub, kui palju on Tähtvere park aja jooksul muutunud ning milliseid kujundusvõtteid saab rakendada tänapäevases Tähtvere pargis, et seda taas originaalile lähedasemaks muuta.

Tähtvere mõisa alad asuvad Tartu linna servas ning on valdavalt ümbritsetud üsna rohelistel aladega. Ümbruskonnas leidub nii looduslike rohealade, avalikke haljasalade kui ka eraealasid. Rohealad on omavahel üsna hästi ühendatud ning loovad rohevõrgu.

Suurimaks mürakoldeks Tähtvere pargis on tiheda liiklusega Kreutzwaldi tänav, millest tulenevat automüra ei summuta hetkel miski ning mis levib pea kogu pargi ulatuses. Selleks, et luua pargi keskele ala, kus inimesed sooviksid aega veeta ja pikemalt viibida, tuleks autoteelt kostuvat müra vähemalt mingis ulatuses summutada või blokeerida.

Päevavalgus on Tähtvere pargis üsna kehv kõrgete ja tihedate puuvõrde tõttu. See jätab pargist ka ilusa ilma korral üsna sünge mulje. Seetõttu tuleks pargis läbi viia puude dendroloogiline hindamine ning seejärel vajadusel surnud ja ohtlike puude eemaldamine ning võrde hoolduslõikus, mis rohekemal päevavalgusel parki laseks paista. Puude all kiratseva muru asemel tasuks sinna istutada varju taluvaid pinnakattetaimi. Pargi valgustus on hetkel vaid selle serva osadel tänavate ääres ja koortepargi ning mälestussamba ümbruses. Tervele pargile tuleks luua ühtne valguslahendus, et seda oleks turvaline läbida ka öösel.

Pargi kasutusintensiivsus on praegu väga madal ja on suure tõenäosusega tingitud tegevuste puudusest, teede halvast seisukorrast ning valgustuse puudulikkusest. Suurem hulk erinevaid tegevusi võib parki tuua ka rohkem erinevast vanusest kasutajaid.

3.2 Kontseptsioon

Kontseptsiooni (joonis 3) põhirõhk on Tähtvere mõisa ajalool. Analüüsides selgub, et 19. sajandist on tänaseni säilinud mitmeid hooneid ja maastikuelemnte, mida on võimalik inimeste harimiseks ja ajaloo välja toomiseks ära kasutada. Võimalus on ühendad need objektid üheks ajaloolis-kultuuriliseks rajaks, mis täidaks ka tervisespordi funktsiooni ja sobiks seega hästi ümbritsevate aladega. Raja loomisel on suurimateks takistusteks eraomandis ning halva ligipääsetavusega ajaloolised hooned, mille vaatlus tuleks korraldada eemalt, et võimalikult vähe häirida kohalike elanike rahu. Lisaks raskendab raja loomist asjaolu, et paljud hooned ja elemendid on kas hävinenud või tundmatuseni ümber ehitatud. Ajaloolis-kultuuriline rada oleks aga hea võimalus endise mõisakompleksi uuesti ühendamiseks ning tervisespordi edendamiseks ja tasub kindlasti tulevikus kaalumist.

Detailsema kujundusplaani loomiseks on valitud Tähtvere park. Analüüsides tuginedes on plaanis luua pargile terviklik lahendus, mis tõstab esile paiga ajalugu, kuid rahuldab ühtlasi tänapäevaseid kasutajagruppide vajadusi. Ajaloolisest Tähtvere pargist on kaardianalüüsile tuginedes säilinud umbes kolmandik. Varasema pargi maa-alal asuvad tänapäeval laululava, A. Le Coq, laste mänguväljak, skatepark, tennisekeskus ning parkla. Puudu on neid alasid nii omavahel kui linnaga ühendavad jalg- ja kergliiklusteed, mis aitaksid taaskord luua ühtsema terviku. Lisaks ei ole Kreutzwaldi ja Tuglase tänaval piisavalt reguleeritud teeületusi, mis tagaks sujuva liikumise pargi ja ümbritsevate alade vahel. Mingil määral on Lauupeo puiestee, Tuglase ja Kreutzwaldi tänava näol säilinud barokne teedevõrk, mis endise peamaja eest kiirtena laiali hargneb. Seda ajaloolist teljelisust on võimalik ära kasutada pargis uute teede kavandamisel. Kõik pargisisesed jalgteed vajavad korrastamist ning lisaks on vaja luua ühine valguslahendus.

Pargipuude osas tuleb läbi viia dendroloogiline hindamine ning sellest tulenevalt eemaldada surnud ja ohtlikud puud. Võrade lõikuse teel pääseb parki ka rohkem valgust. Ajalooliselt on tegu olnud pärnaalleeümbritsetud pargiaasaga, millel leidub üksikuid puudegruppe. Seega saab mõnes pargiosas puid vähendada, et luua päikeselisemaid kohti ajaveetmiseks ning taastada kohati pargi ajaloolisemat ilmet. Puude aluse kiratseva muru saab asendada pargi varjulisemates osades varju taluvate pinnakattetaimedega ning lisada tuleb ka põõsarinnet, mida hetkel on vähe ja mis jätab hooldamata mulje.

Funktsionaalselt on park hetkel peamiselt läbikäigu ja tervisespordi paigaks. Omaette funktsiooni pakub ka koortepark. Uus kujundus peaks pakkuma rohkem võimalusi pargis aja

veetmiseks, kuid samal ajal säilitama ja parandama ka seniseid olemasolevaid funktsioone. Lisada võiks kindlasti läheduses puuduva toitlustuse funktsiooni kohviku näol. Parim paik selleks on müra ja inimeste liikumistrajektooride põhjal pargi loodenurk, mänguväljaku ja laululava juures.

Joonis 3. Kontseptsiooniplaan vähendatud mõõtkavas.

3.3 Uus kujundus

3.3.1 Tähtvere pargi kujundusplaan

Tähtvere pargi uue kujunduslahenduse eesmärgiks on ühendada park ümbritseva keskkonnaga ühtseks tervikuks, tõsta esile ala ajaloolisust ning luua rohkem võimalusi pargis aja veetmiseks erinevatele kasutajagruppidele. Kujundusplaan on toodud lisas 3.

Tuginedes kontseptsioonile on loodud ühtne teedevõrk, mis aitab ühendada parki linna ja ümbritseva keskkonnaga. Vanad kitsad ja konarlikult plaaditud kõnniteed, mis ühendavad parki Tuglase ja Kreutzwaldi tänava ristmiku ja seeläbi ka Maaülikooli linnakuga on

asendatud korraliku asfaltteega. Tennisekeskuse eest kulgeb sillutatud jalgteed mööda parkla serva pargini, kust talvel avaneb vaade endisele mõisa peahoonele. Parki parema ligipääsetavuse tagamiseks on ette nähtud tennisekeskuse kõrval oleva tasuta parkla korrastamine. Mänguväljakut läbiv asfaltteed Tuglase tänava poolsesse otsa on loodud ülekäik ning teed on ühendatud olemasoleva Maaülikooli linnakut läbiva teega. Laululava serva mööda kulgeva Laulupeo puistee pikenduse ja Tuglase tänava ristmikule on samuti lisatud ülekäik ning teed ühendub olemasoleva asfaltteega, mis omakorda viib Emajõe. Sel viisil on jõe ja Supilinnaga tagatud mugav jalgrattaühendus, mis väldib Tuglase tänava treppe. Supilinnaga on ühendid ja ülekäigud Laulupeo puisteele veel Supilinna treppidest ning laululava ja A. Le Coqi vahelt. Kreutzwaldi tänavale on ülekäigud lisatud pargi Maaülikooli poolsesse Laulupeo puistee ristmikule ja Jakobsoni tänava ristumisele. Et Laulupeo puisteele liiklemist lihtsustada on tänav muudetud ühesuunaliseks suunaga Jakobi tänavalt laululava poole. Senise 5-6 meetri laiuse autoteed asemel on jäetud autode kasutusse 3-4 meetri laiune teed ja loodud selle kõrval pargi perimeetri ümber 2-meetrine sillutatud kõnniteed.

Pargisisesed sillutatud teed järgivad barokset teljelisust. 5 meetri laiune peateed kulgeb pargi keskelt ühest Kreutzwaldi ja Laulupeo puistee ristmikust teiseni. Peateega ristuvad 3 meetri laiused kõrvalteed, mis järgivad pargis põhilisi liikumistrajekteore ning ühendavad omavahel pargiväliseid ühendusteid. Lisaks sillutatud teedele jookseb pargi perimeetriga paralleelselt sillutamata jooksu- ja tervisespordirada. Osaliselt kulgeb rada Laulupeo puistee poolsetes külgedes pärnaallee vahel. Pargi Jakobi tänava poolses osas läbivad istutusalasid astmekividest mängulised teed, millel on samuti võimalik soovi korral liikuda.

Pargi peateed ja kahe kõrvalteed ristumispunkti tekib väiksem väljak. Praegu Hiie ja Koidula tänava ristmiku juures olev Tartu vabastamise lahingu mälestussammas on liigutatud väljaku ühte otsa, luues sellega pikale peateed vaatekoridorile fookuspunkti. Valgustuse ja sillutise mustreid kasutades on väljaku tähelepanu koondatud mälestussambale.

Kogu pargi ulatuses on loodud erinevaid istumisvõimalusi. Teed ääres on rohkelt istumistaskuid, mis on varustatud pinkide, prügikastide ja rattahoidjatega. Lisaruum on jäetud vajadusel ratastooli või lapsevankri parkimiseks. Peateel loovad enne mälestussamba väljakule jõudmist istumisvõimalusi ka ajalooseinad, mis lisaks tutvustavad Tähtvere mõisa ning ümbruskonna ajalugu. Päikeselisel istumisalal on muru sisse paigutatud neli pikniku

platvormi, mille üks külg on veidi tõstetud, luues soovi korral mugava aseme lamamiseks ja päikese võtmiseks.

Laululava poolsesse pargi nurka, kus liigub kõige rohkem inimesi ning mis on ühendatud teega mänguväljakuni on rajatud kohvik ning mänguline purskkaevude ala. Mängulist funktsiooni toovad veel parki kaks lauatenнисe lauda ning neljas kohas esinevad looduslikud kivid, mille otsas on võimalik turnida.

Koortepark, mis enne asus pargi keskosas, on liigutatud tennisekeskuse vastu. See annab võimaluse suurendada koortepargi ala ning loob kohviku terrassilt avara loodusliku vaate metsapargile.

Suurim istutusala asub pargi Jakobi tänava poolses osas. Tegemist on varjupeenraga, mis asub suurte puude all ning kus on kasutatud põhiliselt pinnakattetaimi. Istutusala läbivad astmekivid. Pargi keskosas on loodud päikeselisem ala ning sinna on teljelisust järgides istutatud erinevaid madalamaid hekke, mis ala omakorda väiksemateks ruumideks jaotavad, kus on võimalik pikniku pidada, päikest võtta või lihtsalt murul aega veeta. Kõrgemad hekid ääristavad parki Kreutzwaldi tänava poolt, et piirata liiklusrummu. Istutusala asuvad veelpurskkaevude ja kohviku juures ning koortepargi sissekäigu ja ronimiskivide juures. Pargi Maaülikooli poolses kolmandikus on eemaldatud puid, et luua rohkem valgust kohviku ja purskkaevude alale, kuid muus osas on park suuresti puutumata jäetud, et säilitada loodusliku metsapargi ilmet.

3.3.2 Kohviku ja purskkaevude ala kujundusplaan

Detailseks disainiplaaniks (lisa 3) on valitud kohviku ja purskkaevude ala, mis asub pargi loodenurgas laululava ja mänguväljaku juures. Kohviku asupaik on valitud inimeste pargis liikumist ning mürataset silmas pidades. Kohviku pindalaks on 134 m² ning terrassi pindalaks 105 m². Terrassil on istekohti 26le ning lisaks on 6 istekohta purskkaevude läheduses. Kohviku ees on rattaparkla ja kohvik on ka koortesõbralik, arvestades läheduses olevat koorteparki. Terrassi ja sillutatud tee vahele jäävad istutusala. Kohviku põhjakülge jäävat teenindusala aitavad varjata ronitaimedega kaetud võresein ning looduslike kividega istutusala.

Purskkaevude ala jääb kohvikust üle tee mänguväljaku poole. Tegemist on sillutatud alaga, mida läbivad teljelised istutusala. Koortepargi taga kulgev kraav läheb üle purskkaevude

alaks, mille madal nõgu on sillutatud looduslike kividega ja kus on võimalik soovi korral ka paljajalu liikuda. Nõgu on külgedelt ümbritsetud suuremate kividega, mille otsas on võimalik turnida. Madalate jugadena vett purskavaid kaeve on neli ning lisaks on kivide vahel kolm udupurskkaevu, mis tekitavad müstilise tunde ning jahutavad palavatel suvepäevadel. Purskkaevude alast üle tee on istumistaskud neile, kes soovivad veemängu eemalt jälgida ise märjaks saamata.

3.3.3 Istutusala ja haljastus

Pargis on säilitatud suurel määral varasemat haljastust, kuid valgustingimuste parandamiseks on vajalik osade puude eemaldamine. Säilitatud on Laulupeo puisteed ääristavad pärnaalleed. Lisaks on pargist eemadatud ülekasvanud ja hooletusse jäetud põõsad. Kõik taimed on valitud nende kasvukoha tingimusi arvestades. Täielik taimede nimekiri kirjeldustega on toodud lisas 2 ning istutusplaanid leiab lisast 3.

Uusi puid parki istutatud pole, küll aga on lisatud põõsarinnet hekkide näol. Hekid võivad olla nii vabakujulised kui pöetavad. Kreutzwaldi tänava äärde on planeeritud läikiva tuhkpuu hekid (*Cotoneaster lucidus*), et summutada sealt tulevat liiklusrumina ning püüda kinni tolmu. Mälestussamba taga on kasutatud tausta loomiseks põõsasmarana (*Potentilla fruticosa*) sorti 'Abbotswood'. Pargi keskosas on teljeliselt paigutatud erineva kõrgusega hekke kasutatud eraldatud ruumide loomiseks. Hekkide kõrgused varieeruvad 0,5 kuni 1,2 meetrini. Hekkideks on kasutatud mõisaparkides levinud lumimarja (*Symphoricarpos*) sorte 'Amehyst' ning 'Whithe Hedge', mille marjad püsivad dekoratiivsed ka pärast lehtede langemist. Madalamateks hekkideks on kasutatud taaskord kaua õitseva põõsasmarana (*Potentilla fruticosa*) sorte 'White Lady' ja 'Bellissima'. Hekkide värvitoonideks on valge ja roosa.

Istutusala paiknevad pargis põhiliselt kolmes kohas: kohviku ja purskaevude juures, koortepargi läheduses ning pargi Jakobi tänava poolses osas. Jakobi tänava poolne istutusala on pindalalt suurim ning koosneb peamiselt pinnakattetaimedest nagu väike igihali (*Vinca minor*) ja roomav metsvits (*Lysimachia nummularia*). Purskaevude läheduses on kasutatud kõrrelistest tarna (*Carex*) ja lubikat (*Sesleria*) ning lisaks bergeeniaid (*Bergenia*) ja iiriseid (*Iris*). Valdavad värvitoonid valged, roosad ja kollased. Koortepargi juures olevates istutusalades on kasutatud segu mõlema teise peenra taimedest.

Puude alla võib terves pargis istutada sillasid (*Scilla*), lumikellukeksi (*Galanthus*) ning ülaseid (*Anemone*), mis kevadel enne muru tärkamist värvi annavad.

3.3.4 Purskkaevude ala vertikaalplaneerimine

Koht, kuhu purskaevude ala on planeeritud, asub Tähtvere pargi madalamas otsas ning seega on vajalik sealt vee ära juhtimine. Laulupeo puistestega külgneb kraav, mille poole kogu park on kaldu. Purskaevude alal on kalded küll hetkel suunatud õigele poole, kuid kalde vahemik jääb üldjuhul 0,4% ja 1,4% vahele, mis ei pruugi tagada piisavalt hästi nii vihmast kui purskkaevudest tekkiva vee äravoolu.

Kõrgused on ümber arvestatud alates 53.0 kõrgusjoonest. Uueks kaldeks on 2%, mis tagab vee äravoolu. Uued samakõrgusjooned ning kõrgused on näha joonisel. Lisaks on teede kalded suunatud mõlemalt poolt purskaevude nõo poole 2% kalde all ning teede kõrgused on toodud lõikel lisas 3.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöö eesmärgiks oli endisele Tähtvere mõisapargile tervikliku ning ala ajalugu esile toova kujunduslahenduse loomine. Park oli hooletusse jäetud ning seda kasutati peamiselt läbikäiguks. Toetudes kontseptsioonile loodi uus kujundus, mis parandab pargi ilmet, tõstab esile selle ajalugu ning loob erinevatele kasutajagruppidele palju uusi tegevusi. See omakorda tagab, et inimesed külastavad parki tihedamini ja jäävad sinna kauemaks.

Tulevikus tasub kindlasti vaadata ka suuremalt endise Tähtvere mõisakompleksi poole. Ümbritsevasse konteksti sobiks hästi ajaloolis-kultuuriline matkarada, mis aitaks tutvustada inimestele paiga ajalugu ning sama-aegselt täidaks ka tervisespordi funktsiooni. Rada liidaks endise mõisakompleksi taas ühtsemaks tervikuks.

CONCLUSION

The aim of this thesis was to create a comprehensive design for the former Tähtvere manor park that would also highlight the area's history. The park was badly maintained and was used mostly for passing through. A new design was created, based on the concept, that will improve the park's appearance, emphasise its history and offer many new activities to different user groups. This in turn will ensure that people will visit the park more often and stay there longer.

In the future it is definitely worth looking into the Tähtvere manor complex as a whole. A heritage trail would nicely fit into the surroundings and would help to acquaint people with the manor's history as well as serve as a health and wellness trail. It would once again create a more comprehensive whole of the former manor complex.

KASUTATUD ALLIKAD

Andersson, T. (2017). Boulognerskogen – Restoration Of An Historic Park. <http://landezine.com/index.php/2017/11/boulognerskogen-restoration-of-an-historic-park/> (13.08.2021)

Eesti mõisad: 250 fotot aastaist 1860-1939. (2002). /Koost. Hein, A. Tallinn: Tänapäev. 271 lk.

Eesti NSV mõisate esialgne ülevaade. Tartu rajoon. Kõide II- nr. 41-94. V. Ranniku. Tallinn 1978. – Rahvusarhiiv. ERA.T-76.1.10432.

Eesti tuulikud: vanu fotosid aastaist 1867-1944. (2005). /Koost. Talving, H. Tallinn: Tänapäev. 189 lk.

Halajová, D. (2018). The adaptation of the historic park at the manor house in Dolná Strehová. - *Teka Komisji Urbanistyki i Architektury Oddział PAN w Krakowie* . Vol. T. 45, pp. 519-524.

Hayes, D., MacLeod, N. (2007). Packaging places: Designing heritage trails using an experience economy perspective to maximize visitor engagement. - *Journal Of Vacation Marketing*. Vol. 13, No. 1, pp. 45-58.

Hercoga, L., Ziemeļniece, A. (2017). The contextual search in the landscape space of the school and manor building. - *Scientific Journal of Latvia University of Agriculture Landscape Architecture and Art*. Vol. 11, No. 11, pp. 62-68.

Juhani puukool. (2021). [veebileht] <https://juhanipuukool.ee/est/> (13.08.2021)

Juske, J. (2013). Lood unustatud Tartust. Tallinn: Pegasus. 191 lk.

Kultuurimälestiste register. <https://register.muinas.ee/> (06.05.2021).

Lehari, K. (2009). Jalutaja pargis. – *Park on paradiis looduses ja kunstis.*/ Toim. M. Külvik, J. Maiste. Tartu: Eesti Maaülikool, Iloprint, lk 352-359.

Loodusega koos. <https://loodusegakoos.ee/et> (11.08.2021)

Maa-ameti geoportaal. <https://xgis.maaamet.ee/xgis2/page/app/maainfo> (06.05.2021).

Mõisast kooliks. Mõisakool kui pärandi hoidja – Virtuaalnäitus. <http://moisakoolid.wiseman.ee/> (06.05.2021).

Nurme, S. (2009). Vana park. Avastusretk baroki ääremaile. – *Park on paradiis looduses ja kunstis.*/ Toim. M. Külvik, J. Maiste. Tartu: Eesti Maaülikool, Iloprint, lk 106-119.

Raid, N. (1979). Tartu ajaloolised haljasalad. Tallinn. – Rahvusarhiiv. ERA.T-76.1.10359.

Rajalo, I. (2013). Tähtvere vallast aastani 1950. Saku: Rebellis. 136 lk.

Sinijärv, U. (2009). Parkide kui elavate kunstiteoste restaureerimine. – *Park on paradiis looduses ja kunstis.*/ Toim. M. Külvik, J. Maiste. Tartu: Eesti Maaülikool, Iloprint, lk 278-287.

Sipelgas, K. (2009). Mõisapark kui ettekujutus. – *Park on paradiis looduses ja kunstis.*/ Toim. M. Külvik, J. Maiste. Tartu: Eesti Maaülikool, Iloprint, lk 120-129.

Suuder, O. (2009). Varemete poeesia. Elu ja surm pargis. – *Park on paradiis looduses ja kunstis.*/ Toim. M. Külvik, J. Maiste. Tartu: Eesti Maaülikool, Iloprint, lk 314-323.

Särg, A. (2018). Tartumaa mõisad ja mõisnikud. Tallinn: Argo. 160 lk.

Tarkiainen, Ü. (2009). Mõis Eesti asustuspildis 17. sajandil. – *Park on paradiis looduses ja kunstis.*/ Toim. M. Külvik, J. Maiste. Tartu: Eesti Maaülikool, Iloprint, lk 84-93.

Tartu linna üldplaneeringu 2040+ põhilahendus.
<https://gis.tartulv.ee/portal/apps/webappviewer/index.html?id=ad627f97dd48d38947c926328c3f0d> (06.05.2021).

Tartu, Tähtvere mõisaansambli arhitektuuriajalooline hinnang ning ettekirjutused uue hoonestuse projekteerimiseks. Tallinn 1990. – Rahvusarhiiv. ERA.T-76.1.12973.

Tartumaa mõisad. (2008). /Koost. Praust, V. Tallinn: Tänapäev. 341 lk.

Tartumaa mõisad: näituse "Kaotatud paradiis" kataloog. (2005). /Koost. J. Maiste, N. Nutt. Tallinn: Printon. 111 lk.

Wulandari, R. (2016). Historical and heritage walk as an alternative tourism activity to enhance heritage promotion and public awareness: A case study of Bandung. - Heritage, Culture and Society: Research agenda and best practices in the hospitality and tourism industry. Pp. 215-220.

LISAD

Lisa 1. Ajaloolised kaardid

Joonis 4. Tähtvere mõisa plaan 1700. (Rahvusarhiivi andmebaas)

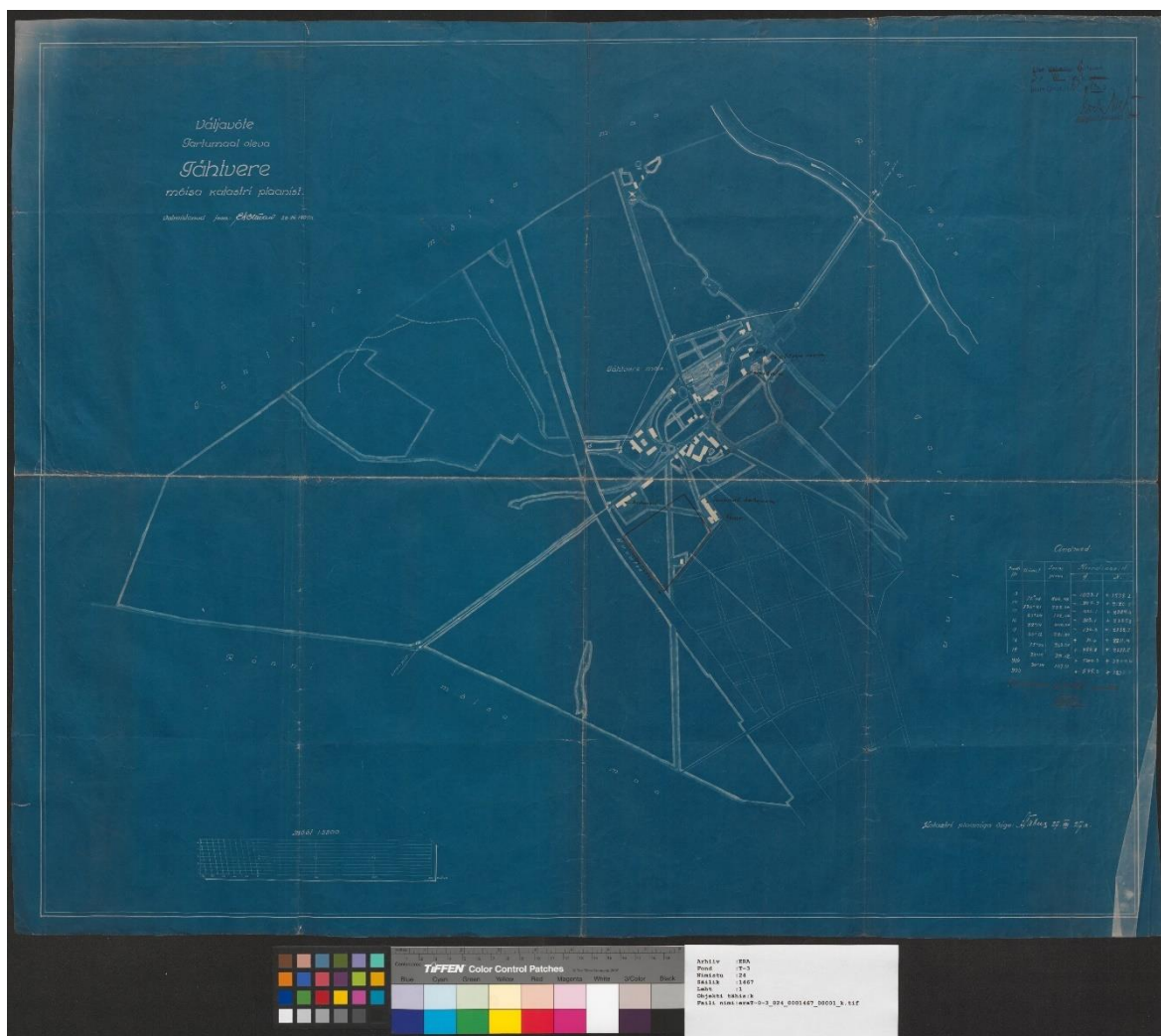

Joonis 5. Tähvere mõisa plaan 1869. (Rahvusarhiivi andmebaas)

Joonis 6. Tähtvere mõisa plaan 1909. (Rahvusrhiivi andmebaas)

Joonis 7. Tähtvere mõisa plaan 1927. (Rahvusarhiivi andmebaas)

Lisa 2. Kasutatav taimmaterjal

<p>Lumimari 'White Hedge' <i>Symphoricarpos 'White Hedge'</i></p> <p>Kompaktne madal põõsas. Kõrgus ja laius 1,2 m. Roosad väikesed õied, valged marjad. Õitseb VI-VII, viljub rikkalikult. Täispäike kuni poolvarjuline kasvukoht.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Lumimari 'Amethyst' <i>Symphoricarpos c. 'Amethyst'</i></p> <p>Kompaktne lumemarija sort. Kõrgus ja laius 1 m. Roosad marjad, viljub rikkalikult. Täispäike kuni poolvarjuline kasvukoht.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Läikiv tuhkpuu <i>Cotoneaster lucidus</i></p> <p>Püstise kasvu ja tiheda võraga põõsas. Kõrgus 2-2,5 m, laius 1 m. Noored lehed läikivad, sügisvärvus erkpunane. Roosakasvalged väikesed õied, mustad mitesöödavad marjad. Hekitaimena 3 taime/jm.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Põõsasmaran 'White Lady' <i>Potentilla fruticosa 'White Lady'</i></p> <p>Kompaktse kasvuga tihe põõsas. Kõrgus 0,8 m. Õied suured, valged, õitseb VI-IX. Paremini õitseb päikse käes kuid kasvab ka varjus.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>

<p>Põõsasmaran 'Bellissima' <i>Potentilla fruticosa 'Bellissima'</i> Madal, ümara kujuga kompaktne põõsas. Kõrgus ja laius 0,5-0,6 m. Õied säravroosad, õitseb VI-IX. Paremini õitseb päikse käes, kuid kasvab ka varjus.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Põõsasmaran 'Abbotswood' <i>Potentilla fruticosa 'Abbotswood'</i> Püstiste okstega laiuv tihe põõsas. Kõrgus ja laius 1-1,3 m. Õied valged, õitseb VI-X. Eelistab päikest, kuid kasvab ka varjus.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Roomav metsvits 'Goldilocks' <i>Lysimachia nummularia 'Goldilocks'</i> Roomav pinnakatja. Kõrgus 10 cm. Rohekaskollased lehed, õied kollased. Õitseb VII-VIII. Parasniiske kuni märg, poolvarjuline kuni varjuline kasvukoht. Istutustihedus 9 taime m²-le.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Väike igihali 'Variegata' <i>Vinca minor 'Variegata'</i> Roomav pinnakatja. Kõrgus 10 cm. Läikivad igihaljad tumerohelised hõbevalge servaga lehed. Õied tumesinised, õitseb V-VI. Kuiv kuni märg, päiksepaisteline kuni varjuline kasvukoht. Istutustihedus 9 taime m²-le.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>

<p>Väike igihali 'Alba' <i>Vinca minor 'Alba'</i> Pinnakattetaim, kõrgus 15 cm. Lääkivad igihaljad lehed, õied valged. Õitseb V-VI. Kuiv kuni märg, päiksepaisteline kuni varjuline kasvukoht. Istutustihedus 9 taime m²-le.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Mitmevärviline epimeedium 'Sulphureum' <i>Epimedium x versicolor 'Sulphureum'</i> Madal, kuhikjas põõsas. Kõrgus 20-30 cm, laius 30-45 cm. Rohelised, pronksja tooniga lehed. Õied kollased, õitseb IV-VI. Varjuline kasvukoht, parasniiske muld.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Hosta 'El Nino' <i>Hosta 'El Nino'</i> Puhmikuline, kõrgus 40-45 cm, laius 75 cm. Rohelised valge servaga lehed. Õied lillad, õitseb VII. Parasniiske muld, poolvari kuni täisvari.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Suur tähtputk 'Pink Pride' <i>Astrantia major 'Pink Pride'</i> Püstiste vartega kompaktse kasvukujuga püsik. Kõrgus 60 cm, laius 40 cm. Tumerohelised lehed, roosad õisikud. Õitseb VII-VIII. Parasniiske, päikeseline kuni varjuline kasvukoht.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>

<p>Bergeenia 'Dragonfly Angel Kiss' <i>Bergeenia 'Dragonfly Angel Kiss'</i> Madal kompaktne puhmas. Kõrgus 30-40 cm, laius 45-60 cm. Tumerohelised nahksed igihaljad lehed, purpurpunane talvevärvus. Valged pooltäidisõied, õitseb V. Parasniiske kuni märg, päikeseline kuni varjuline kasvukoht.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Bergeenia 'Flirt' <i>Bergeenia 'Flirt'</i> Madal maapinda kattev puhmas. Kõrgus 30 cm, laius 45-60 cm. Tumerohelised kuni purpurpunased lehed. Õied roosad, õitseb V. Parasniiske kuni märg, päikeseline kuni varjuline kasvukoht.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Rohelubikas <i>Sesleria heufleriana</i> Madala kasvuga, puhmikuline. Kõrgus 30-60 cm. Varakevadel mustjas-purpursete pähikutega õitsev kõrreline. Lehekeste pealmine pind roheline, alumine hallikasroheline. Päikeseline või poolvarjuline kasvukoht.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>

<p>Oshiima tarn 'Evergold' <i>Carex oshimensis 'Evergold'</i> Puhmikuline. Kõrgus 20 cm, laius 30 cm. Kollased lehed, äärtes rohelised triibud. Pruunikad õied V-VI. Parasniiske kuni niiske, päikseline kuni poolvarjuline kasvukoht.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Siberi võhumõõk 'Belissima' <i>Iris sibirica 'Belissima'</i> Kõrge puhmikuline. Kõrgus 60-90 cm. Valged õied, õitseb V-VI. Kasvab täispäikeses kuni poolvarjus.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>
<p>Siberi võhumõõk 'Miss Apple' <i>Iris sibirica 'Miss Apple'</i> Kõrge puhmikuline. Kõrgus 60-80 cm. Õied punased, õitseb V-VI. Kasvukoht täispäike-poolvari.</p>	 <p>(Juhani puukool 2021)</p>

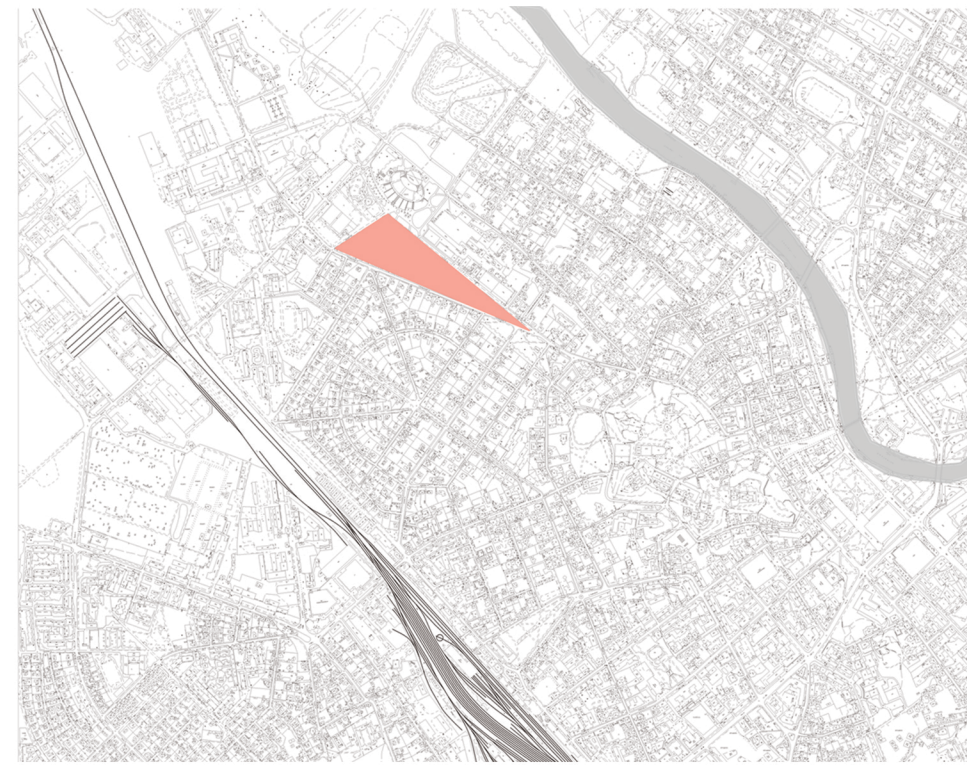

Tähtvere mõisapargi kujundusprojekt

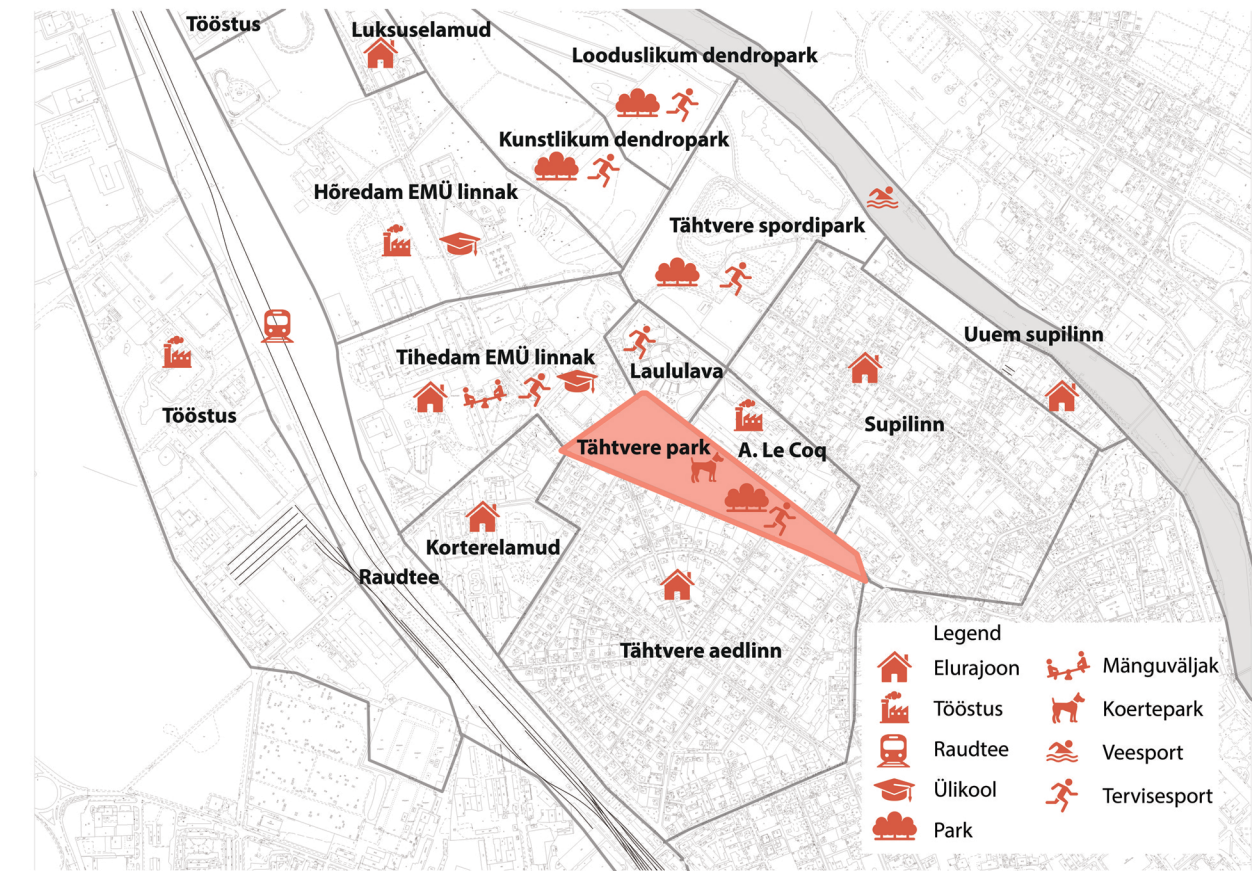
Raili Arumets

Bakalaureusetöö 2021. Poster 1.

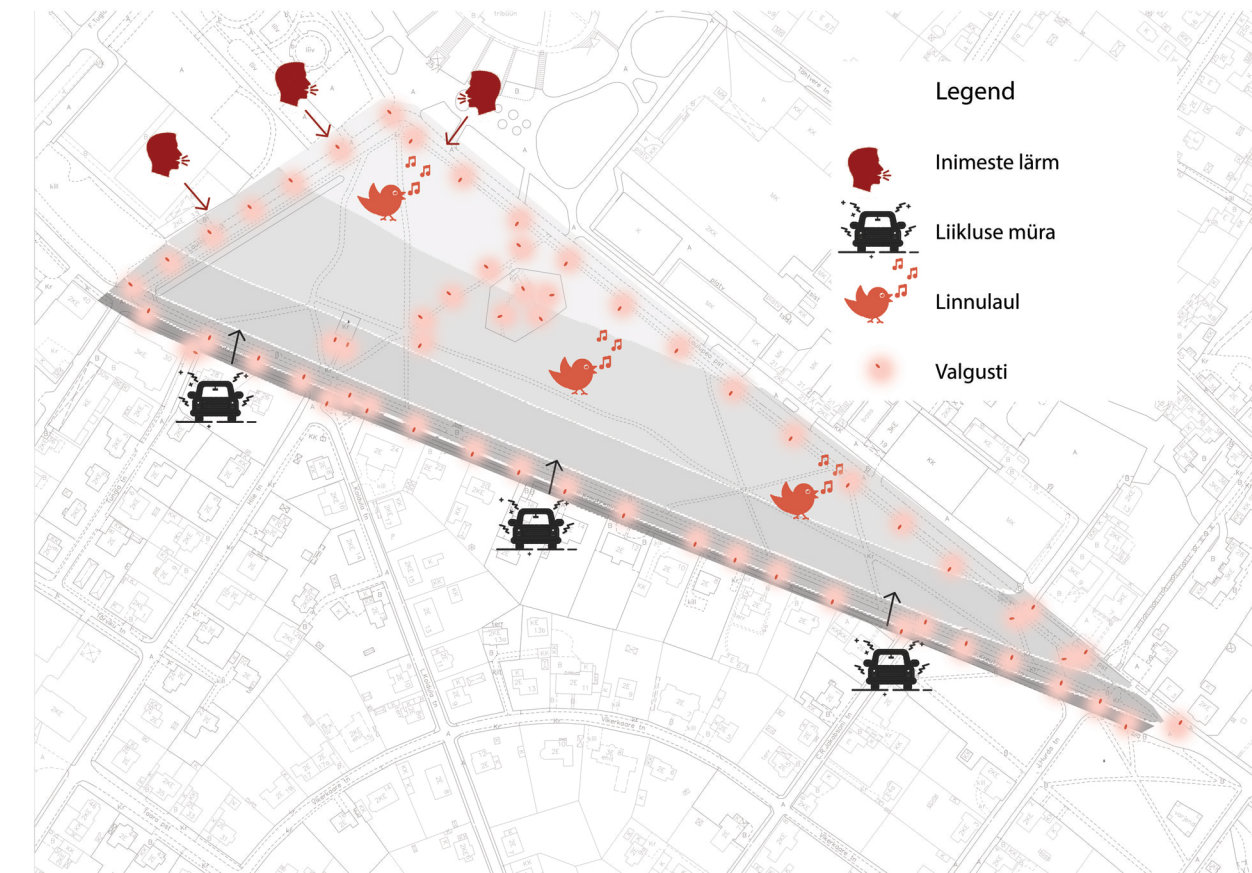
Asupaigaskeem.
Skeemil on näha planeeritava Tähtvere pargi asukohta Tartu linnas raudtee ja Emajõe suhtes.

Karakteralade ja funktsioonide analüüs.
Kohavaatlustel põhineva analüüsi käigus jagati Tähtvere mõisa ümbruskond 16ks erinevaks karakteralaks. Iga ala iseloomustavad ka sellel omased funktsioonid. Suur potentsiaal on pargis kohvikule.

Valguse ja müra analüüs.
Kohavaatlustel põhineva analüüsi käigus selgus, et park on väga halvasti valgustatud ning öösi pime. Kreutzwaldi tänavalt tulev liiklusrüü on suurimaks müraallikaks, kuid mänguväljakult ja laululavalt võib kostuda inimeste kisa. Lõks on meeldivatest hääldest pargis kosta linnulaulu.

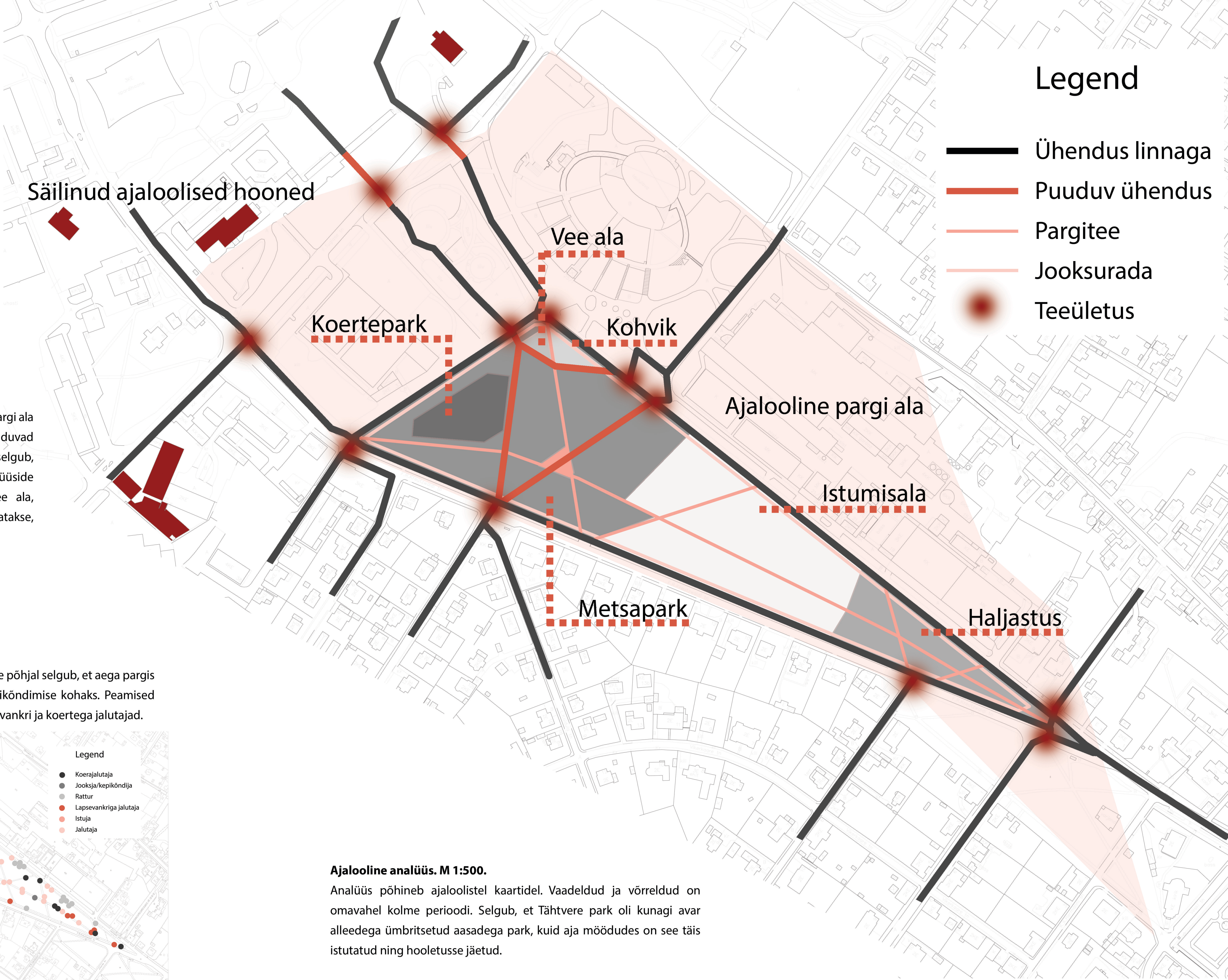
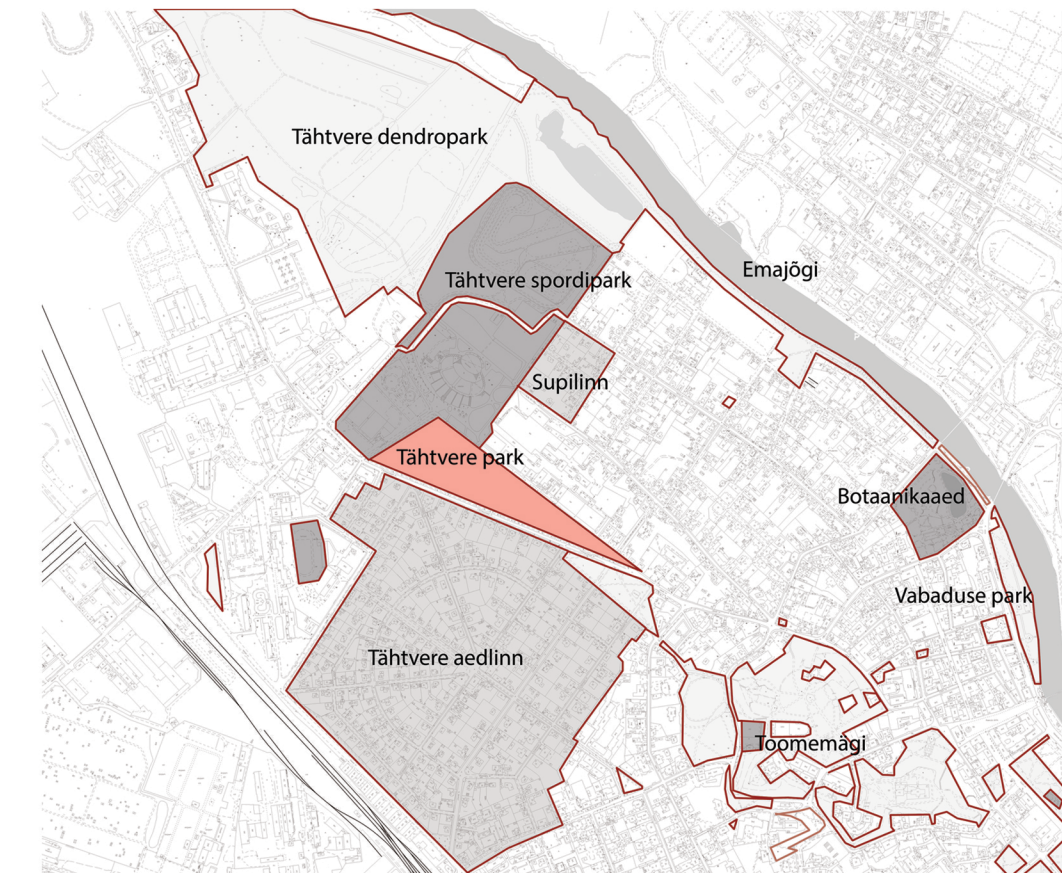
Töö eesmärgiks on rajada endisesse Tähtvere mõisaparki uus kujundusplaan, mis tooks välja paiga ajalugu ning aitaks taasühendada ala ümbritseva ning linnaga.

Kontseptsiooniplaan. M 1:2000.
Kontseptsiooniplaanilt on näha endine Tähtvere mõisapargi ala ning säilinud ajaloolised hooned. Plaanilt kajastuvad puuduvad ühendused nii endise mõisasüdame kui linnaga. Lisaks selgub, kus on vajalikud teeületuskohad. Vastavalt analüüside tulemustele on välja valitud asukohad kohviku, vee ala, istumisala ning varjupeenarde jaoks. Koorteparki liigutatakse, et tagada avar looduslik vaade petsapargile.

Kasutajaskonna analüüs.
Analüüs põhineb kohavaatlustel. Vaatluste põhjal selgub, et aega pargis eriti ei veedeta. Pigem on see kiirelt läbikõndimise kohaks. Peamised kasutajad on tervisesportlased ning lapsevankri ja koortega jalutajad.

Rohealade analüüs.
Analüüs põhineb kohavaatlustel ning Tartu linna üldplaneeringul. Selgub, et Tähtvere pargi ümbruses on hästi välja kujunenud rohevõrk, mida ei tohiks mingil juhul lõhkuda.

Ajalooline analüüs. M 1:500.
Analüüs põhineb ajaloolistel kaartidel. Vaadeldud ja võrreldud on omavahel kolme perioodi. Selgub, et Tähtvere park oli kunagi avar alleedega ümbritsetud aasadega park, kuid aja möödudes on see täis istutatud ning hooletusse jäetud.

Tähtvere mõisapargi kujundusprojekt

Raili Arumets

Bakalaureusetöö 2021. Poster 2.

Lõige-Vaade A-A': M 1:100.

Lõikel ja vaatel on näha kohviku ja purskkaevude ala. Alles on jäänud ajalooline pärnaallee, mille all kulgeb pindamata jooksurada. Purskkaevude alal on lisaks turnimiskivid. Kohvik terrassiga asub suurtest puudest veidi eemal ning päikese käes.

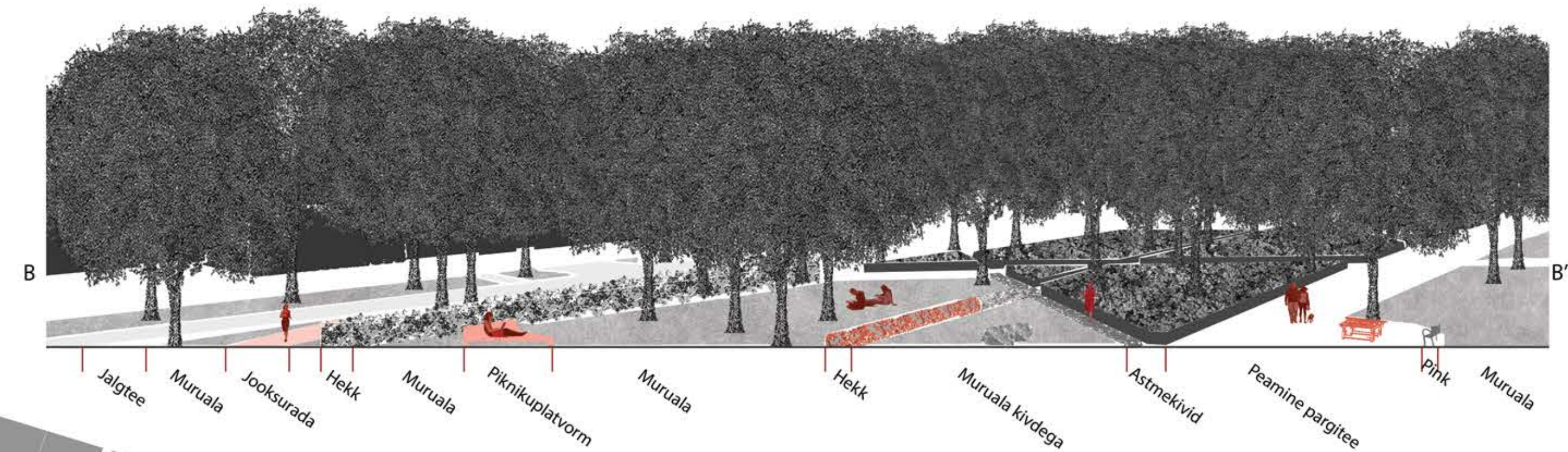

Detailne kujundusplaan kohviku ja purskkaevude alast M 1:200.

Detailsel kujundusplaanel on näha kohviku ja selle trassi ning -mööbli paiknemine. Kohviku ees on jalgrattakohti 7le ratturile. Terrassilt avaneb avar vaade parkmetsale. Purskkaevude alal asetsevad neli purskkaevu munakividega sillutatud nõos, mis ühendub näiliselt olemasolevasse kraavi. Lisaks tavalistele purskkaevudele lisavad lõbu ja müstikat kolm udupurskkaevu. Kivide otsas on lubatud turnida ning need on meeldivaks vahelduseks tavlistele mänguväljakutele. Uued ülekäigud viivad otse laste mänguväljaku ning laululavani. Istutusladel on kasutatud niiskuselembelisemaid taimi. Veemängu on võimalik ka eemalt pargipinkidelt nautida ilma ise märjaks saamata.

Tähtvere pargi kujundusplaan. M 1:1000.

Tähtvere pargi uus kujundus jälgib barokkpargi ajaloolist teljelisust. Säilitatud on ajaloolised pärnaalleed. Lisaks aitab ajalugu tutvustada mööda parki läbivat peated kulgev ajalooseinte näitus. Parki on loodud hulgaliselt uusi teid ja ühendusi, et luua terviklikumat tunnet ümbritsevaga. Pargi laululava poolsesse otsa on loodud kohviku ala. See funktsioon ümbruskonnas enne puudus. Kohvikust üle tee asetseb mänguline purskkaevude ja turnimiskivide ala, kus saavad lõbutseda nii nored kui vanad. Koortepark on nihutatud tennisekeskuse juurde, et avada vaadet häirimata metsapargile. Tervisesportlasi silmas pidades on alleede all säilitatud ja parandatud sillutamata jooksurada. Pargi keskosas on puid hõrendatud, et lasta ligi päikesevalgust hekkidega istumis- ja piknikualale. Pargi Jakobi tänava poolne kolmandik on varjupeenarde all, mida läbivad mängulised astmekivid. Pargi peatee lõppu on ümber paigutatud mälestussammas, et kooondada vaadet ning anda sambale auvääriline väljak.

Lõige-Vaade B-B': M 1:200.

Lõikel ja vaatel on näha üleminekuala varjupeenardelt päikeselisemaks hekkide eraldatud istumis- ja piknikualaks. Erineva kõrgusega hekid loovad privaatsema ruumi ning neile, kes mure peal istuda ei soovi on parki paigaldatud istumiseks platvormid. Varjupeenarde ala on kaetud peamiselt varju taluvate

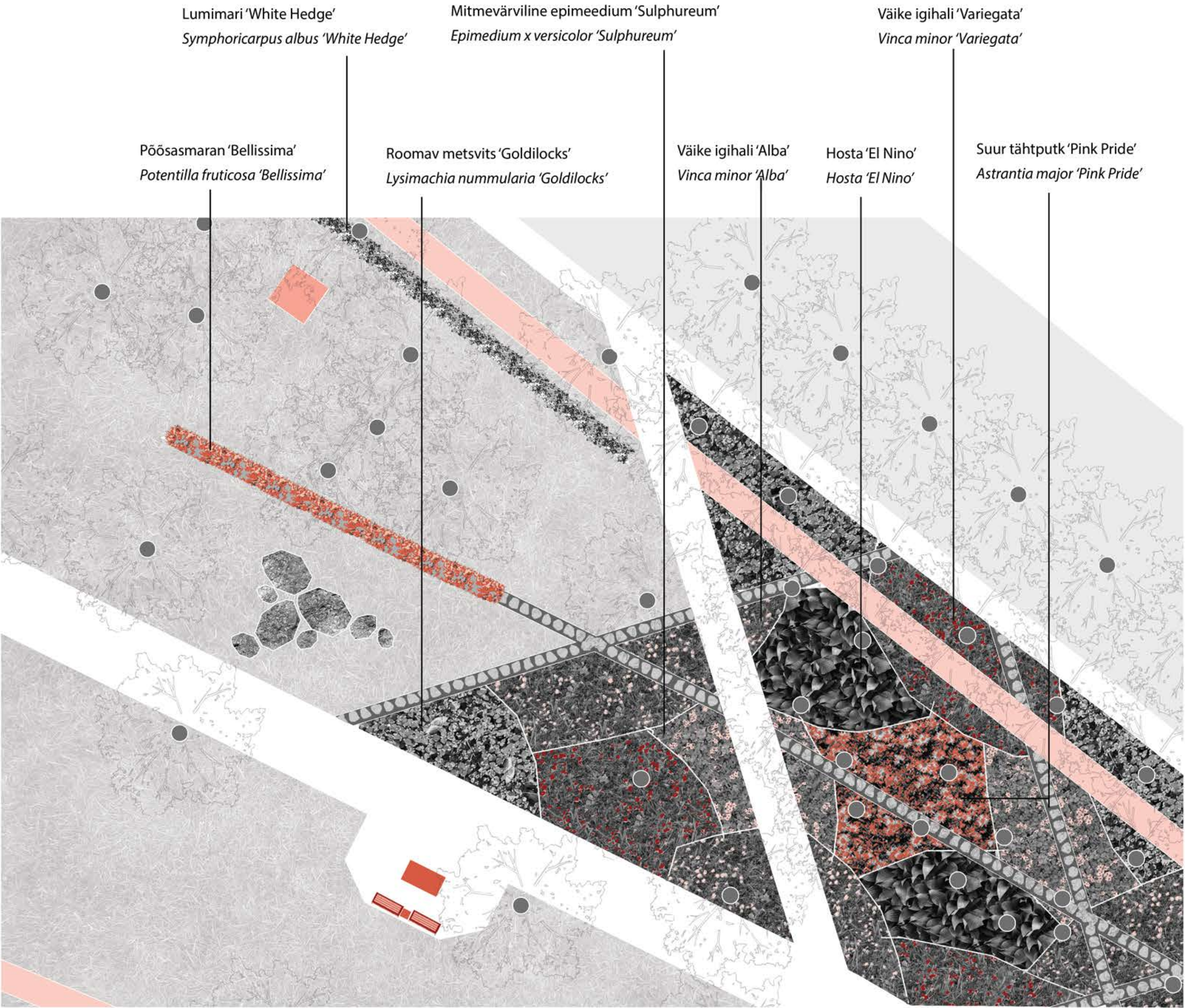
Tähtvere mõisapargi kujundusprojekt

Raili Arumets

Bakalaureusetöö 2021. Poster 3.

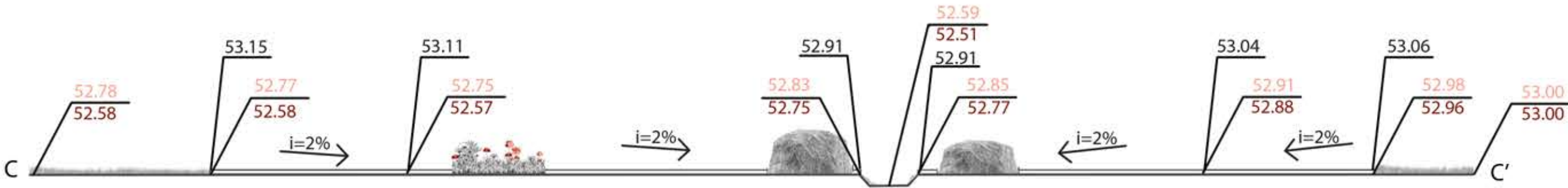
Haljastusplaan. M 1:200.

Haljastusplaani on täpsemalt ära näidatud taimede paiknemine varjupeenarde ja päikeselisema istumisala üleminekul. Hekkideks on kasutatud lumimarja ning põõsasmaranat. Varjutaimed on peamiselt pinnakatjad, mida istutatakse 9 taime ruutmeetrile.

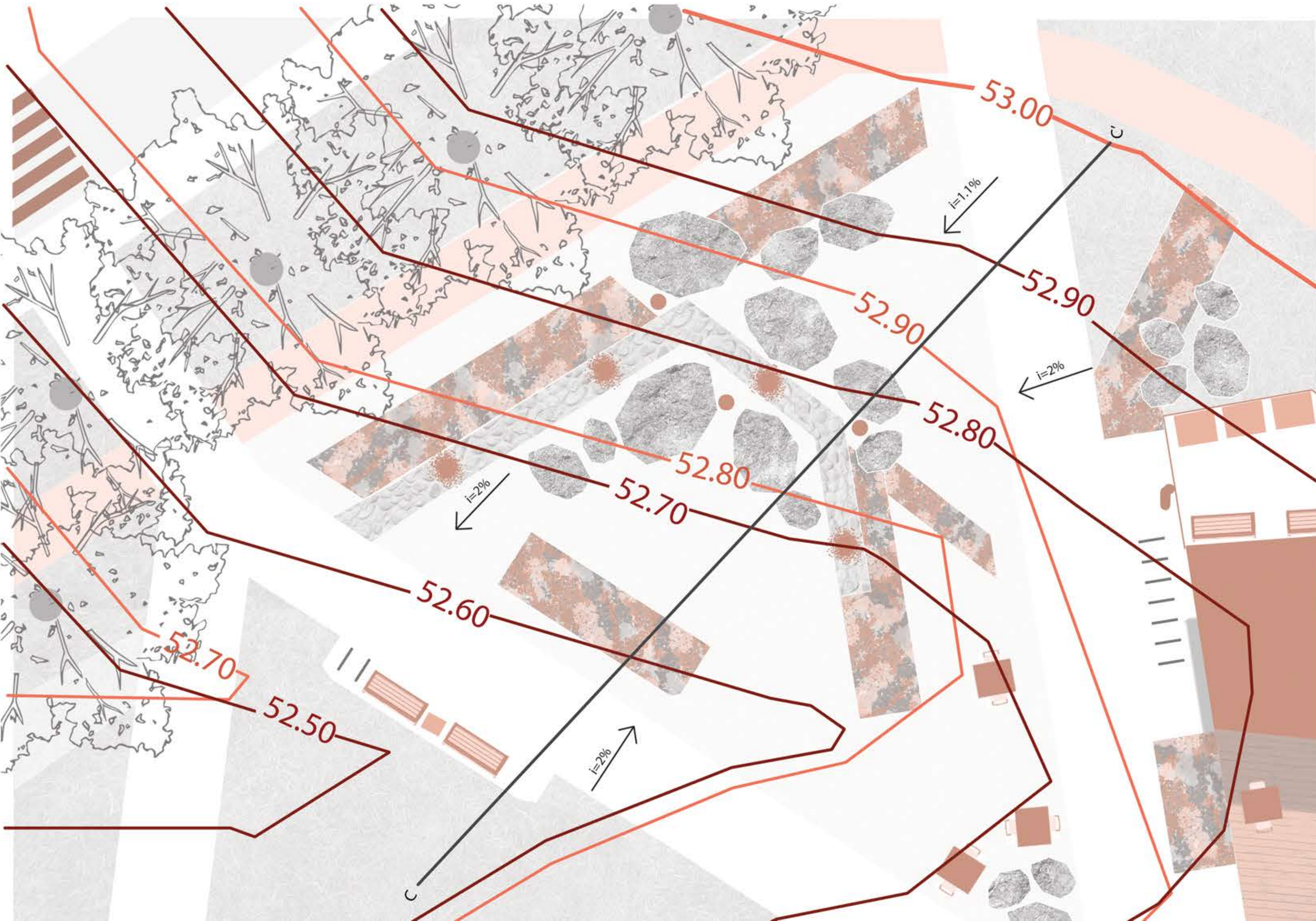
Lõige C-C'. M 1:100.

Vertikaalplaneerimise lõikel on näha, kuidas kulgevad maapinna kalded ning sillutatud alade kalded. Halliga on märgitud sillutise kõrguspunktid teede servades. Punasega on märgitud muudetud maapinna kõrgus ning roosa tähistab olemasolevaid kõrgusi. Vee äravoolu tagamiseks on sillutis 2% kalde all nõo poole, mis omakorda juhib vee kraavi suunas.

Vertikaalplaan. M 1:100.

Vertikaalplaneerimine on tehtud purskkaevude alale, et tagada seal liigse vee äravool. Roosaga on märgitud olemasolevad maapinna kõrgused. Punane tähistab muudetud kõrgusi, sest maapinna kalle ei olnud enne piisav. Uueks kaldeks on 2%. Omakorda on purskkaevude poole kaldu sillutatud jalgteed samuti 2% all.

Lisa 4. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö salvestamiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks ning juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Mina, Raili Arumets (17.05.1992),

1. annan Eesti Maaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud lõputöö „Tähtvere mõisapargi kujundusprojekt“, mille juhendaja on Gloria Niin,

1.1 salvestamiseks säilitamise eesmärgil,

1.2 digiarhiivi DSpace lisamiseks ja

1.3 veebikeskkonnas üldsusele kättesaadavaks tegemiseks kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

2. olen teadlik, et punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile;

3. kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest tulenevaid õigusi.

Lõputöö autor _____

(allkiri)

Tartu, 13.08.2021

Juhendaja kinnitus lõputöö kaitsmisele lubamise kohta

Luban lõputöö kaitsmisele.

_____
(juhendaja nimi ja allkiri)

_____
(kuupäev)